

Nr 110

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslagsfrågor m.m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde; given Stockholms slott den 13 mars 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigaste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag till målsättning för krigsmakten.

Vidare framlägges förslag i vissa anslagsfrågor som i statsverkspropositionen upptagits med beräknade belopp. Anslag begäres om sammanlagt 100,402 milj. kr.

Huvuddelen av detta belopp hänför sig till anslaget Reglering av prisstegringar. För detta ändamål begäres ett anslag av 100 milj. kr.

I övrigt läggs bl.a. fram förslag om vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal vid tygtekniska kåren, ändrad utbildningsgång m.m. för reservofficerare vid kustartilleriet och förändringar i vissa personalstater vid armén.

Slutligen redogöres för rationaliseringsverksamheten inom försvaret.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland i stats-
rådet å Stockholms slott den 13 mars 1964.*

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, vissa *anslagsfrågor m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde* och anför därvid följande.

[1] **Översikt över framlagda förslag m. m.**

I årets statsverksproposition (bil. 6) har vissa anslag inom försvarsdepartementets verksamhetsområde upptagits med allenast beräknade belopp. Förslag har tidigare i särskilda propositioner lagts fram i vissa anslagsfrågor. Tidigare denna dag har anmälts en fråga om bildandet av ett statligt vaktbolag. För ändamålet har begärts ett anslag för investering i fonden för statens aktier. I det följande anmäles återstående anslag som i statsverkspropositionen upptagits med beräknade belopp med undantag dock för anslaget Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m.m. Av följande sammanställning framgår storleken av preliminärt beräknade anslag och slutligt äskade anslag samt i vilken proposition slutliga förslag lagts fram.

	Belopp		Förslag framlagt i prop. nr
	Prel. beräknat kr.	Slutligt förslag kr.	
<i>Driftbudgeten</i>			
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	945 000 000	¹ 945 500 000	—
Fortifikationsförvaltningen:			
Avlöningar	11 000 000	10 169 000	107
Omkostnader	870 000	950 000	107
Ersättning till försvarets fastighetsfond:			
Kasernbyggnaders delfond	138 254 000	133 279 000	55
Befästningars delfond	41 490 000	41 484 000	55
Försvarets forskningsanstalts delfond	—	3 400 000	55
Försvarets sjukvårdsförråd: Vissa flyttningskostnader m. m.	—	152 000	—
Reglering av prisstegringar	100 000 000	100 000 000	—
<i>Kapitalbudgeten</i>			
Markförvärv för övningsfält m. m.	10 900 000	10 900 000	106
Värnpliktslånefonden	250 000	250 000	—
Statligt vaktbolag	—	180 000	108
<i>Summa driftbudget och kapitalbudget</i>	1 247 764 000	1 246 264 000	

¹ Beräknat belopp.

Anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde skulle vid bifall till de i statsverkspropositionen framlagda förslagen — inräknat anslag som upptagits med beräknade belopp — för nästa budgetår uppgå till sammanlagt 4 105,998 milj. kr. Som framgår av sammanställningen understiger summan av de nu beräknade anslagen summan av de preliminärt beräknade med 1,5 milj. kr. Anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde kommer alltså att bli totalt 4 104,408 milj. kr. Detta föranledes av den avräkning med 1,5 milj. kr. å staten för försvarets fastighetsfond som förutsatts i prop. 1964: 55 (s. 21).

I detta sammanhang ämnar jag också ta upp vissa andra frågor rörande det militära försvaret. Förslag framlägges sålunda om målsättning för krigsmakten. Vidare redogöres för rationaliseringsverksamheten inom försvaret och framläggs förslag i vissa organisationsfrågor m.m.

Vissa förslag rörande ny flygförarkategori vid flygvapnet är under beredning inom försvarsdepartementet. I statsverkspropositionen anmäldes att förslag i ämnet beräknades kunna läggas fram senare under riksdagen. Vid den fortsatta beredningen har emellertid behov av ytterligare överväganden visat sig. Något förslag i ämnet torde därför icke kunna läggas fram i sådan tid att det kan behandlas av 1964 års vårriksdag.

Vad gäller organisationen av Sydkustens örlogsbas, vilken enligt vad som föreslagits i propositionen 1964: 109 kommer att övertaga huvuddelen av det nuvarande marinkommando Syd uppgifter, pågår beredningen inom försvarsdepartementet. Såvitt nu kan bedömas bör det bli möjligt att slutföra beredningen inom sådan tid att förslag kan föreläggas vårriksdagen. Förslag rörande vissa personalfrågor inom den tekniska tjänsten vid marinen torde icke kunna föreläggas 1964 års vårriksdag.

[2] Målsättning för krigsmakten

Departementschefen

I propositionen 1948: 206 angav föredragande departementschefen målsättningen för krigsmakten på följande sätt (s. 117 f.).

Ett svenskt försvar måste vara i stånd att ge uttryck åt folkets levande försvarsvilja. Varje vapenför svensk, som icke bindes av andra för riksförsvaret viktiga uppgifter, bör sättas i stånd att i ena eller andra former militärt delta i kampen för landets självständighet. Krigsmakten i dess helhet bör vara så utbyggd att den förmår ge största möjliga eftertryck åt vårt folks vilja att bevara landets handlingsfrihet och avvisa varje kränkning av dess integritet. Försvarskrafterna böra, som försvarskommittén framhållit, utformas så att en angripare i det längsta hindras få fast fot på svensk mark och att ingen del av landet behöver uppgivas utan segt motstånd i olika former. Vidare bör krigsmakten vara skickad att möta överrumplingsförsök, utförda med den moderna invasionsteknikens resurser.

Den sålunda år 1948 utformade målsättningen bekräftades vid 1958 och 1961 års riksdagar. När frågan anmäldes år 1961 framhöll jag (prop. 1961: 1, bil. 6, s. 24), att det militära försvarets huvuduppgift är att verka fredsbevarande. Denna uppgift fylles bäst om det är så sammansatt och kan tillämpa en sådan strategi att en angripares beräknade insats för att besätta svenskt territorium pressas upp så mycket som möjligt.

Vid framläggande av förslag till riktlinjer för den framtida utformningen av det militära försvaret för budgetåren 1963/67 behandlade jag (prop. 1963: 108, s. 55) frågan om allmän målsättning dels för totalförsvaret, dels och för krigsmakten. Jag anslöt mig därvid till 1962 års försvarskommittés uppfattning att en allmän målsättning för totalförsvaret borde anges. Härvid borde begränsning ske till vissa grundprinciper, som borde gälla på lång sikt. Målsättningen angavs sålunda.

Totalförsvarets främsta uppgift är att vara så förberett för kriget, att det verkar fredsbevarande. Totalförsvaret måste därför snabbt kunna höja beredskapen och utveckla full styrka. Det skall ge uttryck åt vårt folks vilja att bevara landets frihet och vår motståndskraft mot påtryckningar.

Skulle vi likväl utsättas för angrepp, är det krigsmaktens uppgift att möta detta och förhindra att svenskt territorium besätts. Civiltförsvarets huvuduppgift är att skydda befolkning och egendom mot skador av fientliga anfall samt att rädda överlevande vid sådana anfall. Folkförsörjningen i vidaste bemärkelse skall tryggas genom det ekonomiska försvaret. Det psykologiska försvarets uppgift är att vidmakthålla en fast försvarsvilja och motståndanda.

Sjukvård, socialvård, polisväsendet, kommunikationer och annan samhällelig verksamhet anpassas med hänsyn till inriktningen av de samlade försvarsansträngningarna.

Totalförsvarets olika delar samverkar och understödjer varandra så, att största försvarseffekt ernås.

I fråga om målsättning för krigsmakten anförde jag, att den år 1948 angivna målsättningen borde bibehållas och alltjämt vara utgångspunkt för krigsförberedelsearbetet och den fortsatta utvecklingen av försvarsorganisationen. Detta innebar enligt min mening bland annat, att försvarskrafterna borde utformas så att en angripare i det längsta hindras få fast fot på svensk mark och att varje del av landet skall försvaras. Jag anslöt mig vidare till 1962 års försvarskommittés bedömning att det förelåg behov av en operativ målsättning för krigsmakten som underlag för planeringen. En sådan måste fastställas mot bakgrund av bland annat det rådande militärpolitiska läget och en så långt möjligt realistisk bedömning av en angripares sannolika insats mot oss. Om detta underlag förändrades i det ena eller andra avseendet, vilket snabbt kunde bli fallet, kunde det bli nödvändigt att omarbota gällande operativa målsättning. Vid bestämmande av operativ målsättning måste man, ansåg jag, ta hänsyn till de ekonomiska resurser som statsmakterna — mot bakgrund av den allmänna målsättningen och en allmän bedömning av vilka operativa uppgifter som krigsmakten skall

lösa — avdelat för försvaret. En sådan allmän bedömning hade gjorts av försvarskommittén. Jag anslöt mig till denna och anförde, att det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överbefälhavaren bestämma den operativa målsättningen.

Statsutskottet (SU 1963: 113) delade försvarskommitténs och min uppfattning om att en allmän målsättning borde anges för totalförsvaret och hade inte något att erinra mot vad jag i detta sammanhang anförde.

I fråga om målsättning för krigsmakten anslöt sig utskottet till den meningen att den sedan 1948 gällande allmänna målsättningen borde bibehållas och alltså vara utgångspunkt för krigsförberedelsearbetet och den fortsatta utvecklingen av försvarsorganisationen. Utskottet delade även min bedömning, att det därutöver förelåg behov av en operativ målsättning för krigsmakten som underlag för planeringen. Utskottet anförde att 1962 års försvarskommitté i detta hänseende erinrat om den redovisning av de operativa möjligheterna som återgavs i propositionen 1958: 110 (s. 98), och som lämnades utan erinran av riksdagen. Utskottet uttalade sin anslutning till försvarskommitténs och mitt ståndpunktstagande att vid bestämmande av operativ målsättning hänsyn måste tas till de ekonomiska resurser som avdelats för försvaret.

Härefter anförde utskottet, att det vid statsmakternas bestämmande av den operativa målsättningen självfallet endast kan komma i fråga att riksdagen anger de operativa uppgifter i *stort* som krigsmakten skall kunna fullgöra med till förfogande ställda resurser. Vilka uppgifter krigsmakten tilldelas i den aktuella krigsplanläggningen, hur densamma skall bedrivas och vilka förberedelser som enligt denna skall vidtas för försvar av olika delar av landet vid olika tänkbara angreppsalternativ bör enligt utskottet lika litet som tidigare på förhand fastställas av riksdagen. En redovisning och en precisering i nämnda hänseenden ansågs dessutom enligt utskottet av sekretesskäl icke kunna komma i fråga. Utskottet hade därför intet att erinra emot att sistnämnda operativa uppgifter bestämmas av Kungl. Maj:t på förslag av överbefälhavaren.

Utskottet anförde vidare, att i motionerna I: 704 och II: 861 vid 1963 års riksdag ifrågasatts, huruvida icke på grundval av 1948 års allmänna målsättning och de delar av den operativa målsättningen, som anger de operativa uppgifterna i *stort*, en enda målsättning för krigsmakten borde utformas. Även om det förslag som motionärerna angav i detta syfte i allt väsentligt överensstämde med statsmakternas tidigare uttalanden och beslut och också gav uttryck för grundtankarna i försvarsöverenskommelsen, var enligt utskottet någon precisering från riksdagens sida i angivna hänseende för närvarande icke behövlig. Utskottet förutsatte därvid, att den av motionärerna önskade preciseringen av gällande målsättning för krigsmakten skulle övervägas av Kungl. Maj:t för senare godkännande av riksdagen.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande (rskr. 1963: 265).

Kungl. Maj:t fastställde den 28 juni 1963 den allmänna målsättning för totalförsvaret som framgår av det föregående. Med anledning av riksdagens begäran att förslag till precisering av gällande målsättning för krigsmakten skulle utarbetas av Kungl. Maj:t och underställas riksdagen för godkännande uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt överbefälhavaren att, med iakttagande av vad som anförts i proposition 1963: 108 och statsutskottets utlåtande 1963: 113, bland annat utarbeta förslag till den målsättning för krigsmakten som skall underställas riksdagen.

I skrivelse den 11 november 1963 har överbefälhavaren sedermera framlagt förslag till målsättning för krigsmakten. Överbefälhavaren har härvid anført, att målsättningen för totalförsvaret skall ligga till grund för krigsmaktens målsättning. Den senare bör innehålla de allmänna och grundläggande tankegångar, som äger särskild giltighet för krigsmakten. Målsättningen bör vidare ange de allmänna krav, som statsmakterna ställer på det militära försvaret, d. v. s. de uppgifter vårt försvar mot bakgrund av den fastställda kostnadsramen skall kunna lösa.

För egen del finner jag att förutsättningar nu föreligger att underställa riksdagen förslag till precisering av *målsättning för krigsmakten*.

En öppen och offentligt angiven målsättning måste med nödvändighet bli hållen i allmänna ordalag. Härav följer att den mera blir en politisk manifestation än preciserad vägledning för myndigheternas handlande. Den kan endast i stort ange de uppgifter som krigsmakten skall inrikta på att lösa inom den kostnadsram statsmakterna beslutat. Det finns helt naturligt ett allmänt samband mellan å ena sidan tilldelning av resurser och å andra sidan de krav som ställs på krigsmakten. Men något exakt förhållande kan rimligen inte föreligga i detta hänseende.

Denna omständighet kan återföras på de förhållanden jag erinrade om i proposition 1963: 108, nämligen, att ehuru ett förbättrat underlag framtagits under senare år det likväl inte är möjligt att nå fram till preciserade bestämmingar av den karaktär och omfattning ett eventuellt anfall mot Sverige kan tänkas få. Själva underlaget för beräkningar härom är i flera avseenden osäkert och utgör bedömningar snarare än fakta. I väsentliga sammanhang kommer man inte längre än till alternativa räkneexempel. Jag framhöll då och vill upprepa det nu, att det icke är möjligt att bestämt ange vilka egna försvarsresurser som vid en militär aggression mot vårt land tryggar avvärjning eller endast möjliggör fördröjning.

Denna bedömning grundas på den omständigheten, att vi aldrig i förväg kan veta vilka militärpolitiska förhållanden som kan råda, då vårt land kan komma att utsättas för militär aggression. Krigsmakten är ett medel för att trygga vår utrikespolitiska huvudlinje om neutralitet i krig. Därför måste en långsiktig målsättning vara oberoende av växlande militärpolitiska förhållanden och inte fixeras vid ett aktuellt läge, som aldrig är statiskt.

En målsättning av det slag det nu gäller måste först och främst ge uttryck för vår orubbliga föresats att på allt sätt försvara vår frihet och vårt oberoende. Den grundläggande uppgiften är att försvara hela landet. Krigsmakten måste vara så förberedd på sin primära uppgift att försvara landet att största möjliga fredsbevarande effekt uppnås. På så sätt kan krigsmakten vara ett starkt stöd för vår fasta politiska inriktning på neutralitet i händelse av krig i vår omvärld och göra denna politik realistisk.

Försvarsplanläggningens från tid till annan nödvändiga anpassning till aktuellt militärpolitiskt läge kräver däremot sådana preciserade operativa direktiv som enligt 1963 års riksdagsbeslut ansetts böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma i särskild ordning.

Mot bakgrunden av de riktlinjer som 1963 års riksdag antog för den framtida utformningen av det militära försvaret och med de utgångspunkter som angivits i det föregående föreslår jag, att målsättningen för krigsmakten utformas på följande sätt.

»Krigsmakten skall verka för att vår fred och vår frihet bevaras. Krigsmakten skall därför ha sådan styrka, sammansättning och beredskap att anfall mot Sverige fordrar så stora resurser och tar så lång tid att de fördelar, som står att vinna med anfallet, rimligen icke kan bedömas värda insatserna.

Invasionsförsvaret skall vara krigsmaktens viktigaste uppgift. Krigsmakten skall i det längsta kunna förhindra att en angripare får fast fot på svensk mark och kan utnyttja vårt land för sina syften. I varje del av landet skall kunna bjudas segt motstånd, om så erfordras även i form av det fria kriget.

Krigsmakten skall kunna avvärja en stort upplagd invasion över havet eller landgränsen samt i samband därmed insätta luftlandsättningsföretag och samtidigt upprätthålla ett segt försvar mot andra invasionsföretag. Bevakning och försvar mot mindre företag skall kunna organiseras inom landet i dess helhet.

Varje vapenför svensk, som icke är bunden av andra viktiga uppgifter inom totalförsvaret, bör sättas i stånd att militärt delta i kampen för landets självständighet.

Krigsmakten skall aktivt verka för att befolkningen skyddas och försörjningen tryggas.

Krigsmakten skall omedelbart kunna uppta försvar mot överrumplande anfall.

Krigsmakten skall kunna avvisa kränkningar av vårt territorium i fredstid samt under krig mellan främmande makter varunder Sverige är neutralt.

Krigsmakten skall utformas så att dess effekt blir så långt möjligt oberoende av förändringar i det militärpolitiska läget.

Krigsmakten skall samverka med totalförsvarets övriga grenar i syfte att nå största möjliga försvarseffekt.»

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna vad i det föregående anförts rörande målsättning för krigsmakten.

[3] **Rationaliseringsverksamhet och andra organisationsändringar inom försvaret**

På motsvarande sätt som skett tidigare år torde i detta sammanhang böra lämnas en översikt av det aktuella läget beträffande den rationaliseringsverksamhet inom försvaret, som bedrivits under medverkan av dåvarande statens organisationsnämnd intill den 1 juli 1961 och statskontoret för tiden därefter.

Armén

Vid anmälan av propositionen 1963: 110 (s. 5) berördes den fortlöpande översyn av stabs- och förvaltningstjänsten i fred vid arméns förband, som skett och sker genom organisationsnämnden och statskontoret. Denna översyn har i första hand till ändamål att klarlägga behovet av jämkningar såväl i organisationen som — inom ramen för fastställda personalstater — beträffande personal för olika berörda verksamhetsområden. I brev den 18 november 1955 har Kungl. Maj:t meddelat allmänna bestämmelser om ändringar i organisationen av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. vid arméns förband. Ändringarna har successivt genomförts vid de olika förbanden.

För kännedom om under åren 1956—1962 vidtagna rationaliseringsåtgärder torde få hänvisas till de redogörelser som lämnats i propositionerna 1957: 110 (s. 96), 1958: 110 (s. 63—67, 105—106 och 159), 1959: 110 (s. 20), 1959: 115 (s. 3—24), 1959: 117 (s. 2—12 och 28), 1960: 110 (s. 18), 1961: 110 (s. 30), 1961: 123, 1962: 110 (s. 4) och 1963: 110 (s. 7—8).

Under år 1963 har Kungl. Maj:t på förslag av chefen för armén fastställt ändrad organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. vid staverna för *Strängnäs försvarsområde* och *Kalix försvarsområde* samt vid Göta pansarlivgarde, numera *Göta livgarde, med pansartruppernas kadett- och aspirantskola* och Skånska pansarregementet, numera *Skånska dragonregementet*, ävensom meddelat beslut om provisorisk organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. i fred vid *Bodens ingenjörkår och arméns helikopterskola, m. m.* Vidare har Kungl. Maj:t — sedan chefen för armén ingivit förslag till provisorisk organisation av stabs- och förvaltningstjänsten i fred vid krigsskolan med gymnastik- och idrottsskolan — meddelat beslut om vissa ändringar i personalorganisationen vid *krigsskolan*. Förslaget i övrigt är ännu under beredning i försvarsdepartementet. Detsamma gäller de ytterligare åtgärder, som erfordras för genomförande av artilleriskjutskolans flyttning till Älvdalen. — Av arméchefen på grundval av stats-

kontorets undersökningar ingivet förslag angående organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. i fred vid Göta signalregemente med arméns fallskärmsjägarskola är under beredning i försvarsdepartementet. I prop. 1964: 1 (bil. 6 s. 28 och 36) har jag lämnat en närmare redogörelse för de ändringar i personellt hänseende, som jag funnit mig böra föreslå på grundval av arméchefens förslag i ämnet.

Chefen för armén har vidare på grundval av organisationsundersökningar avgivit förslag till organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid Livgardesskvadronen med Stockholms stabskompani. Något beslut i ärendet har inte meddelats i avvaktan på ett ställningstagande till frågan om in- dragning av Livgardesskvadronen eller förläggning av densamma och stabskompaniet till andra i Stockholmsområdet befintliga militära etablissement.

Statskontoret bedriver kompletterande undersökningar av stabs- och förvaltningstjänsten vid arméns hundskola. Vidare pågår en uppföljning vid förband (motsvarande) av materielhanteringen och drivmedelstjänsten samt behov av personal och lokaler för förrådstjänstens rationella utformning. En bearbetning av frågan angående organisationen vid Gotlands regemente och Gotlands artillerikår efter sammanslagning av arméns truppregister på Gotland har avslutats under hösten 1961 med förslag till chefen för armén. Undersökningar pågår beträffande möjligheterna att i ökad omfattning reparera militära motorfordon vid privata verkstäder samt i fråga om utarbetande av normer för dimensioneringen av personalstyrkan vid arméns **matinrättningar**.

Marinen

I propositionerna 1958: 110 (s. 298 f. och 372 ff.), 1959: 110 (s. 21), 1960: 110 (s. 19), 1961: 110 (s. 32) och 1962: 110 (s. 5) redogjordes för de beslut som Kungl. Maj:t meddelat rörande stabs- och förvaltningstjänsten vid de olika kustartilleriförsvaren. Ytterligare anmäldes i propositionen 1960: 110 (s. 19 ff.) att undersökningar genom organisationsnämndens försorg ägt rum vid flottans skolor i Karlskrona och vid marinstabens, såvitt det gällde expeditionstjänsten inom staben, varjämte vissa kompletterande undersökningar, huvudsakligen berörande förrådstjänsten, genomförts vid intendentur- och sjukvårdsförvaltningarna inom marinkommando Syd, ävensom att marinchefen ingivit på undersökningarna grundade förslag. Vidare anmäldes i propositionen 1962: 110 (s. 6) att, sedan riksdagen fattat beslut (rskr. 1960: 402) om att marinverkstäderna i Karlskrona skulle organiseras som ett statligt aktiebolag i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts av departementschefen i propositionen 1960: 184 och av statsutskottet i dess utlåtande 1960: 206, Kungl. Maj:t på grundval av ett av marinchefen, efter samråd med organisationsnämnden, ingivet förslag i ämnet genom beslut den 16 juni 1961 meddelat bestämmelser angående provisorisk organisation av förvaltningsorganen vid marinkommando Syd. — I samma

beslut uppdrog Kungl. Maj:t åt statskontoret att, med beaktande av vad i propositionen 1960:184 anförts av föredragande departementschefen, så snart ske kunde verkställa organisationsundersökningar som grundval för ett förslag till slutlig organisation av förvaltningsverksamheten vid marinkommando Syd. Enligt beslutet skulle chefen för marinen därefter ha att till Kungl. Maj:t ingiva förslag i ämnet.

Vad beträffar Stockholms örlogsvarv torde få erinras om att riksdagen (rskr. 1960:402) beslutat att örlogsvarvet skall organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen angivit i propositionen 1960:184. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1960 åt chefen för marinen att — i samråd med marinförvaltningen och med noggrant beaktande av vad departementschefen enligt förenämnda proposition anført i ämnet — inom marinledningen utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med fullständigt förslag till utformning av en ny organisation av Stockholms örlogsvarv. Sedan överbefälhavaren med yttrande överlämnat ett av chefen för marinen efter samråd med marinförvaltningen avgivet förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1962 meddelat provisoriska bestämmelser angående organisation av Stockholms örlogsvarv att tillämpas från och med den 1 juli 1962 tills vidare till och med den 30 juni 1965. I beslutet har uppdragits åt statskontoret att, med beaktande av vad i propositionerna 1960:184 och 1962:88 anförts av föredragande departementschefen, så snart ske kan verkställa organisationsundersökningar som grundval för ett till kommande förläggning till Muskö närmare anpassat förslag till organisation av örlogsvarvet. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t föreskrivit, att chefen för marinen skall, efter samråd med vederbörande centrala förvaltningsmyndigheter och statskontoret, senast den 1 december 1964 till Kungl. Maj:t ha inkommit med förslag till organisation av Stockholms örlogsvarv vid förläggning på Muskö. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 15 februari 1963 föreskrivit att statskontoret skall vid fullgörandet av sina nämnda uppdrag samråda med 1960 års försvarsledningsutredning, att de åt statskontoret och chefen för marinen lämnade uppdragen rörande Stockholms örlogsvarv skall avse jämväl organisationen av den förvaltningsverksamhet, som nu bedrivs inom intendentur-, sjukvårds- och byggnadsförvaltningarna samt kamrerarkontoret vid marinkommando Ost, att statskontorets undersökningar vid marinkommando Syd och Ost samt Stockholms örlogsvarv skall avse även sådana funktioner vid marinkommandostaberna, som bedömes lämpligen böra samordnas med eller påverkas av motsvarande funktioner vid marinkommandonas förvaltningsorgan och Stockholms örlogsvarv, samt att det åt chefen för marinen givna uppdraget rörande Stockholms örlogsvarv m.m. skall redovisas senast den 1 november 1965.

Sedan statskontoret i enlighet med förutnämnda beslut verkställt organisationsundersökningar vid förvaltningarna vid marinkommando Syd, har

chefen för marinen genom överbefälhavaren ingivit förslag till organisation av nämnda förvaltningar. Som förut nämnts torde förslag i ämnet kunna föreläggas vårriksdagen.

I propositionerna 1960: 110 (s. 20), 1961: 110 (s. 33), 1962: 110 (s. 6) och 1963: 110 (s. 9) lämnades en redogörelse för vissa undersökningar rörande expeditionstjänsten vid marinstaben.

Nu mera har i propositionen 1964: 31 angående försvarsgrensstabernas organisation m.m. förslag framlagts om vissa personal- och tjänsteförändringar berörande bland annat marinstaben. I propositionen (s. 56) anföres såvilt avser den närmare utformningen av expeditionstjänsten inom staben att resultaten av statskontorets organisationsundersökningar bör avvaktas.

Under 1963 har Kungl. Maj:t på förslag av chefen för marinen meddelat beslut om organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. i fred vid *Berga örlogsskolor*, *Karlskrona örlogsskolor* och *sjökrigsskolan*. En av marinchefen lämnad redogörelse för erfarenheter av viss försöksorganisation vid Luleå marina bevakningsområde har beaktats i propositionen 1964: 109 angående organisation av totalförsvarets regionala ledning.

Organisationsnämnden slutförde 1961 vissa av Kungl. Maj:t genom beslut den 3 juni 1960 anbefallda undersökningar beträffande förutsättningarna för att sammanföra expeditionstjänsten vid Malmö marina bevakningsområde och staben för Malmö försvarsområde. Organisationsundersökningar pågår, förutom vid Stockholms örlogsvarv m. m., vid 1. helikopterdivisionen.

Flygvapnet

I propositionen 1962: 110 (s. 9 ff.) lämnades en redogörelse för rationaliseringsarbetet vid flygvapnets förband och utbildningsanstalter. I detta sammanhang torde därför endast få erinras om att under medverkan av organisationsnämnden undersökningar och försök beträffande stabs- och förvaltningstjänsten under åren 1958—1960 ägt rum vid Blekinge flygflottilj (F 17) och Bråvalla flygflottilj (F 13) m. m. samt att chefen för flygvapnet i anslutning till nämndens rapporter framlagt vissa i propositionen närmare redovisade förslag. Sedan riksdagen (SU 115; rskr. 285), i enlighet med förslag i propositionen, godkänt där angivna grunder för utformning av personalstaterna avseende flygvapnets förband i fred, har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1962 fastställt organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m.m. i fred vid Bråvalla och Blekinge flygflottiljer m.m. I beslutet har tillika uppdragits åt flygvapenchefen att, inom ramen för tillgänglig personal och i den utsträckning så kan ske med hänsyn till tillgängliga lokaler m.m., genomföra motsvarande förändringar i personalorganisationen vid övriga flygflottiljer och Norrbottens flygbaskår (F 21). Därvid skall tjäna till ledning, för jaktflottiljer (utom F 3) och F 21 den för F 13 fastställda organisationen och för övriga flottiljer den för F 17

fastställda. Slutlig organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid de enskilda flygförbanden avses sedermera skola fastställas efter förslag av flygvapenchefen i samråd med statskontoret.

I propositionen 1963: 110 (s. 11) anmäldes att chefen för flygvapnet avgivit förslag — på grundval av statskontorets undersökningar — till organisation av stabs- och förvaltningstjänsten vid krigsflygskolan, Södermanlands flygflottilj och Norrbottens flygbaskår (F 21) samt förslag till omorganisation av Barkarby flygdepå (F 8). I samma proposition (s. 106 ff.) lämnades närmare redogörelse för förslagen. Sedermera har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut den 5 juni 1963 meddelat bestämmelser om organisation av stabs- och förvaltningstjänsten m. m. i fred vid *krigsflygskolan med förberedande fältflygarskolan*, vid *Svea flygkår* (F 8) med *flygvapnets bastjänstskola*, vid *Södermanlands flygflottilj* och vid *Norrbottens flygflottilj* (F 21). Organisationen vid krigsflygskolan och Svea flygkår är tills vidare provisorisk i avvaktan på att efter ytterligare undersökningar genom statskontorets försorg slutlig organisation kan fastställas.

För samtliga försvarsgrenar medverkar statskontoret i betydande utsträckning i grundplanering av försvarets byggnadsverksamhet.

Av organisationsförändringarna föranledda kostnadsförändringar framgår av följande sammanställning.

Tjänster m. m. som inrättats			Tjänster m. m. som indragits			Tjänster m. m. som indrages vid uppkommande ledighet			
Antal	Lönegrad (löneklass)	Kostnads- ökning	Antal	Lönegrad (löneklass)	Besparing	Antal	Lönegrad	Besparing	
A r m é n									
39 1 2 2	A 10 o. lägre A:28 A:24 A:18	} 593 000	8	A 10 o. lägre	144 000	2	A 13	41 000	
M a r i n e n									
10 3	A 11 o. lägre A:18		} 167 000	4	A 9 o. lägre	66 000	3	A 10 o. lägre	47 000
F l y g v a p n e t									
13 1	A 11 o. lägre A:24	} 184 000	—	—	—	—	—	—	
Summa kr.			944 000						88 000

Nyssnämnda kostnadsökningar bör ses mot bakgrunden av att vid armén och marinen i ett tjugotal fall överföring skett från kollektivavtalsanställning till tjänstemannaanställning, vilket föranleder en besparing med sammanlagt 280 000 kr. på vederbörliga anslag till avlöningar till viss arbetarpersonal. De besparingar, som beräknas bli en följd av omorganisation

av marinkommando Syd kan på grundval av föreliggande förslag uppskattas till närmare 3 milj. kr.

Möjligheterna att besluta om organisationsändringar med tillämpning under budgetåret 1964/65 beträffande de förband m. m., i fråga om vilka förslag framdeles inkommer till Kungl. Maj:t, bör tillvaratagas. Jag förutsätter därför att — liksom varit fallet för innevarande och tidigare budgetår — Kungl. Maj:t jämväl för budgetåret 1964/65 skall äga vidtaga de jämkningar i fråga om personalorganisationen, som blir erforderliga med anledning av beslut om organisationsändring, givetvis dock alltså icke såvitt avser personalstaterna för ordinarie personal, samt bereda särskild ersättning åt personal, som med bibehållen löneställning bestrider göromål, vilka vid ny organisation ankommer på innehavare av högre tjänst.

Åberopande det anförda hemställer jag

att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle avgiva yttrande med anledning av vad sålunda anförts.

[4] Vissa förändringar beträffande personalstaterna vid armén

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 juni 1960 tillkallade Kungl. Maj:t numera byråchefen F. Borgquist att såsom sakkunnig verkställa vissa organisatoriska undersökningar rörande behovet av befälspersonal inom arméns krigs- och fredsorganisationer. Utredningen har antagit namnet 1960 års befälsstatsdelegation.

Med skrivelse den 27 januari 1964 har 1960 års befälsstatsdelegation överlämnat förslag rörande vissa förändringar beträffande personalstaterna vid arméns specialtruppslag.

Över framställningen har yttranden avgivits av överbefälhavaren, chefen för armén, statskontoret, statstjänstemännens riksförbund (SR) och tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S).

Befälsstatsdelegationens förslag

Befälsstatsdelegationen framlägger förslag till *dels* viss kvalitetsförstärkning av mobiliseringsavdelningarna vid arméns specialtruppslagsförband, *dels* -- i avvaktan på delegationens slutbetänkande, som ej anses kunna framläggas i så god tid, att detsamma kan bli föremål för prövning av 1964 års riksdag -- vissa statändringar för officerare och underofficerare vid specialtruppslagen.

För närvarande är mobiliseringsavdelningarna vid truppförbanden organiserade enligt två olika system. Det ena, genomfört dels genom 1960 års riksdagsbeslut om befälsordningen vid armén, dels genom riksdagens beslut med anledning av proposition 1962: 110 (SU 115; rskr. 285), gäller för alla nuvarande infanteriregementen, för de numera till pansartrupperna

överförda f.d. infanteriregementena (P 6 och P 18) samt för de förutvarande pansarinfanteriregementena (P 7 och P 10). Detta system innebär, att mobiliseringsavdelningen har en särskild regementsofficer (major) såsom chef (mobiliseringsofficer) samt därjämte två detaljchefer.

Vid samtliga f.d. infanteri- och pansarinfanteriregementen har sålunda inskrivningschefen frigjorts från sin dubbelbefattning att tillika vara chef för förbandets mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer). En organisation med sådan dubbelbefattning kvarstår för närvarande endast vid P 4 och S 1.

Samma organisationssystem som vid infanteriregementena gäller för trängregementena, dock med den skillnaden att mobiliseringsofficeren kan vara antingen major eller kapten.

Vid det andra organisationssystemet, »mobiliseringsavdelning med personaldetalj», gällande för alla övriga truppförband, är mobiliseringsavdelningen av mindre omfattning än vid de tidigare nämnda förbanden. Enligt detta system är avdelningschefen (mobiliseringsofficeren) dels chef för avdelningen, dels reellt om ej formellt detaljchef för endera verksamhetsområdena mobiliserings- respektive personaltjänst. Vidare är i likhet med förhållandet vid trängregementena föreskrivet, att avdelningschefen kan vara endera alternativt major eller kapten, hänförande sig till de ursprungliga pansarregementena och till artilleriregementena, endera enbart kapten, hänförande sig till de återstående truppförbanden.

De undersökningar, som befälsstatsdelegationen genomfört vid specialtruppslagen, har bestyrkt den uppfattning om mobiliseringstjänstens betydelse, särskilt i fråga om personalplaceringsverksamheten, som uttalades av 1954 års befälsutredning och som sedermera vunnit statsmakternas anslutning.

Beträffande frågan huruvida chef för mobiliseringsavdelning skall vara regementsofficer — major — har befälsstatsdelegationen efter gjorda bedömningar funnit, att det inte föreligger några avgörande skillnader på här ifrågavarande område mellan infanteriregemente och specialtruppslagsförband. Det finns nämligen enligt delegationens uppfattning inte något för denna frågas lösning relevant sammanhang mellan uppgifternas kvantitativa omfattning och avdelningschefskapets karaktär. Uppgifternas tyngdpunkt ligger i allt väsentligt på den kvalitativa sidan. En betydelsefull uppgift för mobiliseringsofficer är att genom uppföljning av utbildningen ute på fältet, bland annat vid tillämpningsövningar i krigsförband och fältövningar, förskaffa sig en ingående kunskap om det krigsplacerade befälets förmåga liksom om de förhållanden, under vilka detta befäl har att verka. Denna uppgift ökar i betydelse. Sådan uppföljande verksamhet är nödvändig för att undvika de allvarliga misstag, som kan bli följden av att de krigsplacerades kompetens uteslutande bedömes på grundval av tidigare erhållna betygssiffror m.m. Det ankommer vidare på mo-

biliseringsofficer att planlägga och leda moderna och verklighetstrogn övningar i mobiliseringstjänst. Även denna sistnämnda verksamhet ökar alltmer i betydelse, ej minst med hänsyn till i senaste försvarsbeslut gjorda uttalanden angående angelägenheten av en höjning av mobiliseringsberedskapen för att arméorganisationens inneboende materiella och personella styrka skall inom snävast möjliga tidsmarginaler kunna utveckla full och avsedd kraft. Detta förutsätter ett väl genomtänkt och planerat och praktiskt intrimmat mobiliseringssystem med hög anpassbarhet i skilda lägen. För att mobiliseringsofficeren skall med fullgod effekt kunna lösa dessa uppgifter måste av honom kunna krävas, att han är väl inne i och fortgående följer utvecklingen inom taktik, krigsorganisation, förvaltning och utbildning.

Befälsstatsdelegationen finner det med hänsyn till det anförda erforderligt, att chefskapet för mobiliseringsavdelning regelmässigt bestrides av regementsofficer, major.

Med utgångspunkt i det i personalförteckningen för armén för budgetåret 1963/64 angivna beställningsläget föreslår befälsstatsdelegationen, att följande åtgärder vidtages i avsikt att realisera av delegationen förordad kvalitetsförstärkning av mobiliseringsavdelningarna vid arméns specialtruppslagsförband:

Pansartrupperna: 3 beställningar för kapten i Ao 21 utbytes mot 3 beställningar för major i Ao 25, avsedda för chef för mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer) vid ett vart av P 1, P 2 och P 4.

Artilleriet: Inom ramen för vid artilleriregementena och vid A 7 befintliga beställningar för major i Ao 25 skall en dylik beställning avses för chef för mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer) vid ett vart av nämnda regementen samt vid A 7.

Luftvärnet: 5 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 5 beställningar för major i Ao 25, avsedda för chef för mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer) vid ett vart av Lv 3, Lv 4, Lv 5, Lv 6 och Lv 7.

Ingenjörtrupperna: 3 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 3 beställningar för major i Ao 25, avsedda för chef för mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer) vid ett vart av Ing 1, Ing 2 och Ing 3.

Signaltrupperna: 2 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 2 beställningar för major i Ao 25, avsedda för chef för mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer) vid ett vart av S 1 och S 2.

Trängtrupperna: 4 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 4 beställningar för major i Ao 25, avsedda för chef för mobiliseringsavdelning (mobiliseringsofficer) vid ett vart av T 1, T 2, T 3 och T 4.

Vad avser den kvantitativa omfattningen av verksamheten vid mobiliseringsavdelningarna har delegationen ansett sig inte böra framföra några förslag. Delegationen förutsätter härvid, att för det fall en sådan ökad frekvens av uppgifter vid dessa avdelningar i samband med omdisponering-

ar inom mobiliseringsplanläggningen ävensom i samband med en intensifierad repetitionsövningsverksamhet, som delegationen kunnat iakttaga vid vissa förband, befines vara av stadigvarande karaktär, den kvantitativa omfattningen av verksamheten vid mobiliseringsavdelningarna blir föremål för översyn genom vederbörligt organ inom statskontoret.

De av 1960 års riksdag på grundval av 1954 års befälsutrednings prövning av befälsbehoven vid infanteriets krigs- och fredsorganisationer beslutade personalförändringarna vid infanteriet och kavalleriet har medfört förbättringar av befodringsförhållandena vid nämnda truppslag. För specialtruppslagen förelåg vid denna tidpunkt inte något beräkningsmässigt underlag för en dylik utbyggnad. Befodringsutsikterna vid specialtruppslagen har förbättrats något genom de av 1962 och 1963 års riksdagar beslutade utbytena av kompaniofficersbeställningar mot regementsofficersbeställningar samt omvandlingarna av beställningar såväl på kompaniofficersnivå som på underofficersnivå.

Befälsstatsdelegationen framhåller, att den i sitt utredningsarbete ännu saknar visst underlag för bedömning av särskilda befälsbehov som uppkommer i samband med numera anfalld spridning av repetitionsövningsverksamheten. Underlag torde inte kunna tas fram i så god tid att ett slutligt förslag kan prövas av innevarande års riksdag. Med hänsyn härtill och till de aktuella befodringsförhållandena vid specialtruppslagen framlägger delegationen vissa förslag till statändringar för officerare och underofficerare vid nämnda truppslag. Förslagen kan genomföras inom ramen för såväl befintligt antal beställningar vid specialtruppslagen som av befälsstatsdelegationen beräknade totala behov.

Med utgångspunkt i det i personalförteckningen för armén för budgetåret 1963/64 angivna beställningsläget föreslår befälsstatsdelegationen sålunda, att följande åtgärder vidtages.

Pansartrupperna: 4 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot 4 beställningar för förvaltare (i trupptjänst) i Ao 17, varav en avsedd för P 10 och övriga fördelade på P 1, P 2, P 4 och P 5 enligt chefens för armén bestämmande; 15 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot 15 beställningar för fanjunkare i Ao 15, varav 3 avsedda för ett vart av P 7, P 10 och P 18 och övriga fördelade på P 1, P 2, P 4 och P 5 enligt chefens för armén bestämmande.

Artilleriet: 2 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot 2 beställningar för förvaltare (i trupptjänst) i Ao 17, varav en på vardera av A 6 och A 9; 10 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot 10 beställningar för styckjunkare i Ao 15, varav 2 på vardera av A 1, A 3, A 6, A 7 och A 9.

Luftvärnet: 5 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot 5 beställningar för styckjunkare i Ao 15.

Ingenjörtrupperna: 7 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 7 beställningar för kapten i Ao 21.

Signaltrupperna: 4 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 4 beställningar för kapten i Ao 21; 11 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot en beställning för förvaltare (i trupptjänst) i Ao 17 och 10 beställningar för fanjunkare i Ao 15.

Trängtrupperna: 8 beställningar för löjtnant i Ao 17/15 utbytes mot 8 beställningar för kapten i Ao 21; 12 beställningar för sergeant i Ao 13 utbytes mot 2 beställningar för förvaltare (i trupptjänst) i Ao 17 och 10 beställningar för fanjunkare i Ao 15.

Yttranden

Befälsstatsdelegationens förslag har av remissinstanserna i huvudsak lämnats utan erinran. Sälunda tillstyrkes förslaget av *överbefälhavaren* och *SR*. *Överbefälhavaren* framhåller, att samtliga av delegationen framförda förslag utgör ett led i förverkligandet av det principbeslut rörande arméns befälsordning, som fattats av 1960 års riksdag samt att kostnaderna för genomförandet av detta principbeslut är inräknade i arméns andel av krigsmaktens kostnadsramar enligt 1963 års försvarsbeslut.

Förslaget att chefskapet för mobiliseringsavdelning regelmässigt skall bestridas av regementsofficer, major, biträdes av *chefen för armén*. Inte heller *statskontoret* anser sig höra rikta någon erinran mot delegationens förslag i denna del. Statskontorets översyner av fredstruppförbandens stabs- och förvaltningsorganisation har inte omfattat speciella studier av de krav som mobiliseringsavdelningarnas kvalitativa uppgifter ställer på vederbörande avdelningschef, men ämbetsverkets hittillsvarande erfarenheter från dessa avdelningars arbetsområden anser statskontoret ge visst stöd åt den uppfattning delegationen företräder.

Chefen för armén har inte någon erinran mot att kvalitetsförbättringen vid mobiliseringsavdelningarna nu sker på sätt befälsstatsdelegationen föreslagit, dock att för de föreslagna sju befattningarna vid artilleriet bör utnyttjas dels en befintlig beställning för major i Ao 25 vid A 7, dels sex befintliga beställningar för alternativt major eller kapten i Ao 25 eller Ao 21 vid A 1, A 3, A 4, A 6, A 8 och A 9, vilka föreslås ändras till beställningar för major i Ao 25. Sistnämnda förslag framföres även av *SR*.

Befälsstatsdelegationen förutsätter i sin framställning att den kvantitativa omfattningen av verksamheten vid mobiliseringsavdelningarna blir föremål för översyn genom statskontorets försorg, därest nu rådande arbetsbelastning vid vissa förband kommer att bli bestående. *Statskontoret* anför i sitt yttrande, att sådan översyn inte medtagits bland statskontorets närmast aktuella arbetsuppgifter. Enligt ämbetsverkets mening synes bland annat resultaten av 1960 års värnpliktsutredning böra avvaktas, innan ställning togs i frågan.

Av delegationen föreslagna förbättrade befodringsförhållanden för kompaniofficerare och underofficerare lämnas utan erinran av *statskontoret* och biträdets av *chefen för armén*, som dock beträffande tillkomsten av ytterligare beställningar för förvaltare i trupptjänst vid pansartrupperna framhåller, att han inte på föreliggande underlag kan yttra sig om lämpligheten av fördelningen av beställningarna. *TCO-S* anser de åtgärder delegationen föreslår för att förbättra befodringsförhållandena för underofficerare vid artilleriet, luftvärnet och trängtrupperna vara otillräckliga för att åstadkomma sådana befodringsförhållanden som råder vid infanteriet.

Departementschefen

I samband med 1960 års principbeslut beträffande ny befälsordning vid armén genomfördes vissa personalförändringar vid infanteriet och kavalleriet, vilka medförde förbättrade befodringsförhållanden vid nämnda truppslag. För specialtruppslagen förelåg vid denna tidpunkt inte något beräkningsmässigt underlag för en dylik utbyggnad. Viss anpassning till 1960 års principbeslut av personalorganisationerna vid specialtruppslagen har skett genom beslut av 1962 och 1963 års riksdagar.

Befälsstatsdelegationen har nu framlagt förslag om dels viss kvalitativ förstärkning av mobiliseringsavdelningarna vid specialtruppslagen, dels vissa statändringar för officerare och underofficerare vid nämnda truppslag, innebärande en fortsatt anpassning till 1960 års principbeslut.

Jag biträder befälsstatsdelegationens uppfattning rörande mobiliseringstjänstens betydelse även vid specialtruppslagen. Chefskapet för mobiliseringsavdelning bör såsom delegationen föreslagit regelmässigt bestridas av major. Jag tillstyrker delegationens förslag till åtgärder för att realisera denna kvalitetsförstärkning. I likhet med *chefen för armén* anser jag dock att för de föreslagna sju befattningshavarna vid artilleriet bör utnyttjas dels en befintlig beställning för major i Ao 25 vid A 7, dels sex befintliga beställningar för alternativt major eller kapten i Ao 25 eller Ao 21 vid A 1, A 3, A 4, A 6, A 8 och A 9, vilka bör ändras till beställningar för major i Ao 25.

I likhet med befälsstatsdelegationen anser jag vidare att förslag till vissa förbättringar i befodringsförhållandena vid specialtruppslagen nu bör läggas fram. Jag tillstyrker de förslag till statändringar vid nämnda truppslag som föreslagits av befälsstatsdelegationen.

Mina förslag till personalförändringar vid arméns specialtruppslag under denna punkt framgår av följande sammanställning.

Truppslag	Major Ao 25	Major eller kapten Ao 25 eller Ao 21	Kapten Ao 21	Löjtnant Ao 17/15	Förvaltare Ao 17	Fan- junkare Ao 15	Sergeant Ao 13
Pa	+ 3	—	— 3	—	+ 4	+ 15	— 19
Art	+ 6	— 6	—	—	+ 2	+ 10	— 12
Lv	+ 5	—	—	— 5	—	+ 5	— 5
Ing	+ 3	—	+ 7	— 10	—	—	—
Sign	+ 2	—	+ 4	— 6	+ 1	+ 10	— 11
Träng	+ 4	—	+ 8	— 12	+ 2	+ 10	— 12
Summa	+ 23	— 6	+ 16	— 33	+ 9	+ 50	— 59

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i vederbörliga personalförteckningar för armén som föranledes av vad jag föreslagit i det föregående.

[5] Vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal vid tygtekniska kåren m. m.

Inledning

Vid anmälan av propositionen 1958:110 uttalade föredragande departementschefen i samband med behandling av frågan om de militära och civilmilitära personalkårerna för tygförvaltningstjänsten inom armén, att förutsättningarna för en vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal inom tygtekniska kåren borde i lämpligt sammanhang särskilt undersökas.

Med anledning av detta uttalande uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 19 september 1958 åt chefen för armén att utreda frågan om vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal. Utredningsarbetet skulle i första hand inriktas på att undersöka förutsättningarna för att med utnyttjande av arméns fasta utbildningsanstalter eller andra statliga läroanstalter vidareutbilda personal med en utbildningsnivå motsvarande genomgången beställningsmannautbildning vid tygförvaltningsskolan i syfte att göra personalen kompetent att inneha arméingenjörsbeställning.

Med skrivelse den 6 december 1962 har chefen för armén överlämnat utredning angående vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal vid tygtekniska kåren. Utredningen har genomförts i nära samverkan med överstyrelsen för yrkesutbildning, försvarets läroverk samt berörda personalförbund. Samråd har ägt rum med chefen för marinen.

Över arméchefens utredning har yttranden avgivits av överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning och statskontoret.

Arméchefens utredning

Anställning som arméingenjör kan enligt reglementet den 28 juni 1962 för tygtekniska kåren erhållas av värnpliktig som genomgått officersutbildning på arméingenjörslinje avslutad med arméingenjörkadettskola (totalt 21 månaders militär utbildning) och avlagt examen från tekniskt gymnasium eller förvärvat motsvarande kunskaper.

Som arméingenjör anställs vidare gymnasiingenjörer, som genomgått underofficersutbildning samt utövat flerårig kvalificerad ingenjörsvksamhet inom respektive fack ävensom gymnasiingenjörer, som genomgått utbildning till värnpliktig tekniker (Ivinstument-, Ivpjäs-, signal- och radar-tekniker).

För att fylla uppkomna vakanser och beräknade avgångar under de närmaste åren erfordras enligt chefen för armén en rekrytering av i medeltal nio arméingenjörer per år inom vardera teletekniska och maskintekniska facket. Sedan nuvarande vakanser fyllts erfordras enligt arméchefen en rekrytering av sex arméingenjörer per år inom vardera facket.

Arméchefen bedömer att möjligheterna för närvarande är små att helt tillgodose tygtekniska kårens personalbehov på hittills tillämpade rekryteringsvägar. En rekrytering av arméingenjörer bland den yngre mästar- och teknikerpersonalen skulle enligt arméchefens mening medverka till att förbättra läget. Med beaktande av beräknade avgångar under pågående utbildning beräknas under de närmaste åren 5—10 armétekniker eller tyghantverkare per år kunna uttagas till arméingenjörsutbildning. Antalet antas därefter komma att minska.

Kompetenskraven för arméingenjörer, som rekryteras via tekniker- och mästarpersonalen, bör enligt arméchefen ställas så, att dessa inte kommer att bilda en särskild grupp med lägre kompetens än arméingenjör som rekryterats enligt hittills gällande ordning. För tekniker- eller mästarpersonal erfordras därför vanligtvis kompletterande studier för inträde till tekniskt gymnasium samt därefter tre års utbildning till ingenjörsexamen. Sammanlagd studietid blir således tre till fem år beroende på förkunskaperna.

Arméchefen föreslår att till arméingenjörsutbildning skall kunna antaga dels armétekniker, som genomgått teknikerskola I och II och det år utbildningen påbörjas uppnått högst 23 års ålder eller — vid studiekompetens för inträde vid tekniskt gymnasium — högst 24 års ålder, dels tyghantverkare, som genomgått tyghantverkarkurs och det år utbildningen påbörjas uppnått högst 30 års ålder. Chefen för armén bör enligt förslaget äga att när särskilda skäl föreligger antaga till arméingenjörsutbildning den som med högst tre år överskrider nyss angiven högsta ålder.

Då antalet elever, som skall meddelas undervisning till ingenjörsexamen, blir begränsat är det enligt arméchefen uteslutet att med rimliga kostnader anordna gymnasiutbildning i arméns regi. Även om arméns och marinens

behov av elevplatser sammanräknas skulle antalet elever på olika linjer bli så litet att t.ex. inrättande av ett tekniskt gymnasium vid försvarets läroverk skulle bli alltför kostnadskrävande. I stället bör enligt arméchefen de elever som kan komma i fråga för ingenjörsutbildning ges möjlighet till intagning vid ett allmänt tekniskt gymnasium. Detta kräver dock att tillräckliga förkunskaper kan inhämtas så att eleverna kan erhålla plats i konkurrens med civila elever.

Chefen för armén föreslår, att armétekniker eller tyghantverkare som uttagits för utbildning till arméingenjör och som saknar erforderlig kompetens för intagning vid tekniskt gymnasium kommenderas till preparandutbildning enligt något av följande alternativ: 1) genomgång av klass 2 eller klass 1 vid försvarets läroverks realskolelinje, 2) kurs av kortare varaktighet som föreberedelse för intagning i gymnasiets klass II eller III, 3) korrespondensstudier, som avslutas med kurs och eventuellt examen vid försvarets läroverk. Under uppehållet mellan klasserna vid försvarets läroverk och före kommendering till tekniskt gymnasium bör enligt arméchefen fullgöras praktisk tjänst vid förbanden (motsvarande).

Armétekniker eller tyghantverkare, som uttagits för utbildning till arméingenjör, bör efter eventuell preparandutbildning kommenderas som elev till lämplig linje och klass vid det tekniska gymnasium, där inträde vunnits. Under uppehållen mellan klasserna fullgöres praktisk tjänst vid förband (motsvarande).

Såsom villkor för kommendering till tekniskt gymnasium skall enligt arméchefen gälla att vederbörande förbinder sig att återbetala den på studietiden belödade lönen. Skulden anses bära avskrivs genom tjänstgöring i arméingenjörsbeställning eller — om utbildningen till arméingenjör inte fullföljs — i annan beställning på aktiv stat. Avskrivningen bör ske med $\frac{1}{24}$ av skuldbeloppet för varje helt kalenderkvartal varunder sådan beställning innehas. Återbetalningsskyldigheten bör förfalla om vederbörande avbryter utbildningen före påbörjandet av andra läsåret vid tekniskt gymnasium, avlider eller erhåller avsked med rätt till sjukpension. Den som avbryter utbildningen under de två sista läsåren vid tekniskt gymnasium och kvarstår i tjänst vid armén bör enligt arméchefens förslag erhålla skulden avskriven under proportionellt lika lång tid som övriga.

Efter avslutad gymnasieutbildning bör eleverna enligt arméchefens förslag kommenderas till arméingenjörkadettskola för genomgång av en sex månader kurs. Därefter anses eleverna bära antagas som arméunderingenjörer.

Kostnaderna för utbildningen beräknas enligt följande.

För armétekniker med ett år vid försvarets läroverk	55 033	kr.
För tekniker med två år vid försvarets läroverk	62 995	»
För tyghantverkare utan preparandutbildning	50 202	»
För tyghantverkare med ett år vid försvarets läroverk	59 164	»

Under förutsättning att åtta elever (varav två tyghantverkare) per år påbörjar och avslutar utbildningen beräknas den årliga kostnaden bli i medeltal 91 700 kr.

Yttranden

Överbefälhavaren finner förslaget i huvudsak överensstämmande med 1962 års bestämmelser rörande utbildning av motsvarande personalkategorier vid marinen. Överbefälhavaren tillstyrker därför arméchefens förslag, vilket enligt hans mening får ses som ett fullföljande inom armén av statsmakternas tidigare beslut beträffande marinen.

Försvarets civilförvaltning och *statskontoret* biträder i princip förslaget om att åtgärder bör vidtagas för att åstadkomma vidareutbildning till arméingenjör för tekniker- och mästarpersonal, men framför vissa invändningar beträffande de av arméchefen föreslagna vägarna härför.

Civilförvaltningen anser att då statsmakterna så sent som 1962 valt den linje för komplettering av utbildningen som kommit till uttryck i bestämmelserna rörande utbildning till mariningenjörer med gymnasieutbildning, bör man inte i fråga om vidareutbildningen för tekniker- och mästarpersonal till arméingenjör binda sig för de av arméchefen föreslagna fasta normerna för komplettering. Att i föreskrifterna särskilt ange genomgång av klasser vid försvarets läroverks realskolelinje anser civilförvaltningen i dagens läge inte vara välbetänkt och inte realistiskt med hänsyn till de förkunskaper som åtminstone en stor del av teknikerpersonalen har redan före sin utbildning till armétekniker samt erhåller under utbildningsmannautbildningen. Civilförvaltningen finner det därför synnerligen önskvärt att möjligheterna tillvaratages att göra eventuell påbyggnadsutbildning för inträde vid tekniskt gymnasium enhetlig och samordnad.

Beträffande de ekonomiska förmånerna under utbildningen vid tekniskt gymnasium tillstyrker civilförvaltningen att arméteknikerna — i likhet med furirer inom marinen — medges att uppbära lön under gymnasieutbildningen. Arméchefens förslag att även mästarpersonalen skall erhålla oavkortad lön under studietiden biträdes däremot inte av civilförvaltningen. Civilförvaltningen framhåller, att då marinens underofficerspersonal endast medges tjänstledighet med C-avdrag och lån med högst 6 000 kr. för läroår under studierna, synes andra förmåner inte böra tillkomma arméns personal av samma kategori.

Statskontoret uttalar att det synes angeläget, att likhet skapas mellan försvarsgrenarna i fråga om de bestämmelser som framdeles kan komma att reglera vidareutbildningen till gymnasieingenjörskompetens. Vilket av systemen som därvid väljes är enligt statskontorets mening ur ekonomisk synpunkt av ringa betydelse för staten, då sannolikt endast ett fåtal fall årligen torde bli aktuella. För den enskilde kan däremot de ekonomiska förmånerna under utbildningstiden bli av avgörande betydelse för villig-

heten att underkasta sig vidareutbildning. En jämförelse med de löneför-
måner, som utgår vid vidareutbildning av militär personal, kan därvid en-
ligt statskontorets mening inte undvikas.

Departementschefen

Genom beslut av 1962 års riksdag (prop. 1962: 88; SU 66; rskr. 186) har utbildningen till mariningenjör med gymnasiekompetens (Ming G) reglerats. Enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser skall tillfälle beredas furir eller furirsaspirant vid flottan eller kustartilleriet, som prövas ha förutsättningar för utbildning till mariningenjör men som inte har sådana kunskaper att han kan vinna inträde vid tekniskt gymnasium, att genom självstudier förvärva erforderliga kunskaper. Underbefäl, varom här är fråga, må enligt chefens för marinen närmare bestämmande i sådant syfte utnyttja tjänstledighet för studier och erhålla bidrag för bekostande av brevs-kolekurs. Furir må kommenderas att undergå utbildning till mariningenjör under förutsättning att han förbinder sig att återbetala den på tiden för studierna vid tekniskt gymnasium belöpande lönen. Särskilda föreskrifter gäller rörande avskrivning av skulden. Även underofficer har möjlighet att genomgå utbildning till Ming G om vederbörande under sin yrkesutövning visar sådana yrkeskunskaper och övriga kvalifikationer att han bedömes särskilt lämplig för utbildningen. Denna kategori beviljas härvid tjänstledighet med C-avdrag för studier vid tekniskt gymnasium och kan erhålla lån med högst 6 000 kr. för läroår.

Vid anmälan av propositionen 1958: A 110 uttalade jag att förutsättningarna för en vidareutbildning av den i tygtekniska kåren ingående tekniker- och mästarpersonalen i lämpligt sammanhang borde särskilt undersökas. Till åttlydnad av Kungl. Maj:ts uppdrag den 19 september 1958 har chefen för armén nu inkommit med utredning angående vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal vid tygtekniska kåren.

Jag finner det i likhet med arméchefen angeläget att arméns tekniker- och mästarpersonal beredes möjligheter att genomgå vidareutbildning i syfte att personalen göres kompetent att inneha arméingenjörbeställning. Den förestående omorganisationen av gymnasieutbildningen, införandet av den 2-åriga fackskolan samt eventuella kommande åtgärder beträffande vuxenutbildningen kan i framtiden komma att påverka vägarna för vidareutbildningen. Jag räknar dock för närvarande med att rekrytering av gymnasieutbildade arméingenjörer skall kunna ske enligt arméchefens förslag. Utbildningen bör i enlighet med arméchefens förslag omfatta — förutom i förekommande fall kompletterande studier för inträde vid tekniskt gymnasium — genomgång av tekniskt gymnasium och arméingenjörkadettskola. Beträffande eventuell behövlig preparandutbildning finner jag i likhet med civilförvaltningen att denna ej bör bindas till sin form på sätt arméchefen föreslagit. Erforderliga kunskaper för inträde vid tekniskt

gymnasium bör enligt min mening — i likhet med vad för närvarande gäller beträffande marinen — förvärfvas genom självstudier. Bidrag för bekostande av eventuella brevscolekurser bör kunna utgå. Kostnaderna för dessa bidrag bör bestridas från reservationsanslaget Armén: Övningar m.m. Jag räknar med att armétekniker som kommenderas till tekniskt gymnasium skall ha att avge skuldförbindelse samt att den under studietiden ådragna skulden skall avskrivas på samma sätt som gäller för furir som kommenderas att undergå mariningenjörutbildning. Det ekonomiska stödet till mästarpersonalen bör däremot enligt min mening utformas i anslutning till vad som för närvarande gäller vid vidareutbildning av motsvarande personal inom marinen. Personalen bör således beviljas tjänstledighet med C-avdrag och erhålla lån efter behovsprövning. Lånen bör utgå ur arméns allmänna avlöningsanslag. Det högsta belopp för läroår varmed lån må utgå bör bestämmas till 10 000 kr. I anslutning härtill föreslår jag att maximibeloppen för de lån vid tjänstledighet för utbildning vid teknisk högskola eller tekniskt gymnasium eller för studier eller praktik vid inländskt eller utländskt företag som enligt gällande bestämmelser kan utgå till arméingenjörer, viss teknisk personal vid marinen och flygingenjörer, höjes från 6 000 kr. till 10 000 kr.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de riktlinjer för utbildning till arméingenjör av arméns tekniker- och mästarpersonal, som jag föreslagit i det föregående;

b) medgiva att maximibeloppen för lån till viss teknisk personal vid armén, marinen och flygvapnet höjes på sätt föreslagits i det föregående.

[6] Ändrad utbildningsgång m. m. för reservofficerare vid kustartilleriet

Inledning

I propositionen 1960: 109 angående befälsordningen vid armén m. m. framlades bland annat förslag om att den grundläggande utbildningen skulle förlängas och tjänstgöringsskyldigheten omläggas för arméns reservofficerare. Då gällande system med reservpensioner skulle vidare för reservofficerarna vid armén ersättas med ett premiesystem. I propositionen framhölls därjämte, att avsikten var att verkställa översyn av anställningsvillkoren för övrig reservpersonal inom krigsmakten i syfte att åstadkomma en anpassning till vad som föreslogs beträffande arméns reservofficerare. Riksdagen fattade beslut i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen (SU 1960: 113; rskr. 290). Kungl. Maj:t utfärdade i anslutning härtill den 26 augusti 1960 bestämmelser rörande vissa reservofficerare vid armén. I

propositionen 1962: 78 framlades sedermera förslag om att det premiesystem som år 1960 infördes för reservofficerare vid armén även skulle införas för huvuddelen av reservpersonalen i övrigt inom krigsmakten. I samband härmed föreslogs också en viss omläggning av tjänstgöringsskyldigheten för denna personal. Riksdagen fattade beslut i huvudsaklig överensstämmelse med propositionen (SU 1962: 67; rskr. 187). Med stöd av riksdagens beslut utfärdades reservbefälskungörelsen för krigsmakten den 6 juni 1962 (nr 309) att gälla från och med den 1 juli 1962.

I skrivelse den 13 juli 1962 har *chefen för marinen* framlagt förslag till ändrad utbildning m.m. för reservofficerarna vid kustartilleriet. Sedan vissa kompletterande upplysningar i ärendet inhämtats anholder jag nu att få upptaga denna fråga till behandling.

Nuvarande bestämmelser rörande utbildningsgång m. m. för reservanställda officerare vid kustartilleriet

Enligt 1962 års reservbefälskungörelse för krigsmakten må som reservanställd fänrik i kustartilleriets reserv antagas värnpliktig, vilken genomgått för antagning till reservofficer föreskriven utbildning och uppfyller övriga för sådan antagning stadgade villkor. Grundutbildningen för reservanställd officer i kustartilleriet omfattar för närvarande allmän utbildning vid kustartilleriets befälsskola, som är förlagd till Älvsborgs kustartilleriregemente (KA 4), och kompletterande utbildning jämte trupptjänstgöring (befälstjänstgöring) inom egen huvudtjänst (tjänst vid sjöfrontsartilleri, lätt artilleri, signaltjänst, mintjänst eller kustjägartjänst). Grundutbildningen omfattar sammanlagt 450 dagar. Härutöver kommer kadettskola vid sjökrigsskolan om 180 dagar och ytterligare trupptjänstgöring (befälstjänstgöring) om 70 dagar inom egen huvudtjänst samt slutligen taktisk kurs om 30 dagar. Enligt nu gällande bestämmelser omfattar grundutbildningen till reservofficer vid kustartilleriet sålunda normalt tillhoppa ($450 + 180 + 70 + 30 = 730$) dagar. Det kan i sammanhanget erinras om att grundutbildningen till värnpliktig officer vid kustartilleriet enligt 27 § 1 mom. B. värnpliktslagen (SFS 1960: 354) omfattar sammanlagt 630 dagar (450 dagar för underofficersutbildning och 180 dagar för officersutbildning).

Utöver skyldigheten att tjänstgöra i krig och då värnpliktiga eljest tagas i anspråk för rikets försvar eller säkerhet eller för fullgörande av beredskapsövning åligger det reservanställda kustartilleriofficerare att fullgöra två tjänstgöringsperioder. Den första tjänstgöringsperioden, som fullgöres före utgången av det kalenderår varunder vederbörande uppnår 36 års ålder, omfattar 235 tjänstgöringsdagar fördelade på fyra repetitionsövningar (varav tre krigsförbandsvis) var och en om 40 dagar och en repetitionsövning (kaptenskurs) om 45 dagar samt två särskilda befälsövningar vardera om 15 dagar. Före utgången av det kalenderår, varunder vederbörande uppnår 47 års ålder, fullgöres den andra tjänstgöringsperio-

den, som omfattar 150 dagar fördelade på tre repetitionsövningar (varav två krigsförbandsvis) var och en om 40 dagar och två särskilda befälsövningar vardera om 15 dagar.

Normalt kommer sålunda med nu gällande bestämmelser utbildnings- och tjänstgöringstiden för reservanställd officer vid kustartilleriet att omfatta sammanlagt ($730 + 235 + 150 =$) 1 115 dagar.

Reservanställd fänrik må befordras till löjtnant vid den tidpunkt då han tidigast kunde ha befordrats till löjtnant, därest han erhållit anställning på aktiv stat. Befordran till kapten må ske efter fullgjord första tjänstgöringsperiod. Anställning i reserv upphör vid utgången av det kalenderår varunder vederbörande uppnår 52 års ålder. Den som ådagalagt särskild lämplighet för fortsatt tjänstgöring må dock meddelas tillstånd att kvarstå i reserv intill utgången av det kalenderår varunder han uppnår 60 års ålder. Tillståndet må förlängas varje gång med högst fem år intill utgången av det kalenderår varunder vederbörande uppnår 70 års ålder.

Under tid för utbildningen till reservofficer utgår värnpliktslön. Under utbildningen utgår vidare enligt värnpliktsavlöningskungörelsen (omtryckt SFS 1963: 242 ändrad SFS 1963: 518) utbildningspremier till reservofficersaspirant vid kustartilleriet dels med 2 000 kr. för fullgjord utbildning fram till kadettskola, dels med 4 000 kr. efter avslutad kadettskola.

Beträffande de ekonomiska förmåner som utgår under reservtjänstgöringen gäller — enligt 1962 års reservbefälskungörelse — att lön utgår under tjänstgöring samt under in- och utryckningsdagar enligt den lönegrad, vilken motsvarande befattningshavare på aktiv stat tillhör. I fråga om placering i löneklass hänföres vederbörande under fredsförhållanden nästan undantagslöst till lägsta löneklassen inom vederbörande lönegrad. Lönen utgår efter den ortsgrupp till vilken vederbörandes kyrkobokföringsort hänföres. Därest personal i reserv under tjänstgöring icke kan utnyttja sin bostad som nattkvarter utgår traktamente (reservbefälstraktamente).

Efter fullgjord första respektive andra tjänstgöringsperiod äger reservofficer enligt reservbefälskungörelsen uppbära premie. För första tjänstgöringsperioden om 235 dagar utgår premien med sex månadslöner enligt löneklass A 15, ortsgrupp 4 (f. n. 9 888 kr.). Premien för den andra tjänstgöringsperioden om 150 dagar motsvarar fyra månadslöner enligt löneklass A 21, ortsgrupp 4 (f. n. 9 120 kr.).

Utbildningsgång m. m. för reservanställd officer i arméns reserver

Till grund för 1960 års beslut angående förstärkningen av utbildningen för reservofficerarna vid armén låg det omfattande utredningsarbetet rörande arméns befäl som utförts av 1954 års befälsutredning. Utredningen utvecklade i sitt betänkande (SOU 1959: 23) de konsekvenser, som det framtida ytkriget kunde komma att få med avseende å arméförbandens uppträdande och ledning under strid. Med hänsyn till den knappa tillgången

lill aktivt befäl måste, anförde utredningen, ett stort antal uppgifter ovanför plutonchefs-nivån i krigsorganisationen bestridas av icke aktivt befäl. Detta gällde framför allt uppgifter såsom chefer och ställföreträdande chefer för kompanieheter och som stabsofficerare i brigad- och bataljonsstabber m. m. Detta icke aktiva befäl, reservofficerarna, måste enligt befälsutredningen ges en omfattande utbildning utöver den plutonchefsutbildning som de värnpliktiga officerarna borde erhålla.

1960 års beslut angående förstärkningen av den grundläggande utbildningen för arméns reservofficerare innebär, att den som är antagen för utbildning till reservofficer vid armén är skyldig att, utöver den för värnpliktig arméofficer föreskrivna utbildningen om 630 dagar, undergå utbildning till reservofficer under högst 200 dagar. Stadgande härom återfinnes i 27 § 1 mom. B. värnpliktslagen. Enligt av Kungl. Maj:t den 2 november 1962 utfärdade bestämmelser angående antagning och utbildning av reservofficersaspiranter vid armén m. m. är sistnämnda utbildning uppdelad på trupptjänstgöring om ca en månad samt två reservofficerskurser, I och II, om ca tre månader respektive ca två och en halv månader. Grundutbildningen till reservofficer vid armén omfattar alltså högst 830 dagar eller ca 100 dagar mer än motsvarande utbildning för reservofficer vid kustartilleriet.

Enligt bestämmelserna i 1962 års reservbefälskungörelse för krigsmakten anställs reservofficer vid armén som löjtnant i regementes, kårs eller personalkårs reserv. Reservofficerarna vid armén fullgör liksom reservofficerarna vid kustartilleriet sin tjänstgöringsskyldighet under två tjänstgöringsperioder. Den första tjänstgöringsperioden som fullgöres före utgången av det kalenderår, varunder vederbörande uppnår 36 års ålder, omfattar 170 tjänstgöringsdagar, fördelade på två repetitionsövningar om 45 dagar och fyra befälskurser var och en om 20 dagar. Efter denna tjänstgöringsperiod må befordran ske till kapten. Den andra tjänstgöringsperioden omfattar liksom vid kustartilleriet 150 dagar. Denna tjänstgöring är dock vid armén uppdelad på två repetitionsövningar envar om 45 dagar och tre reservbefälskurser envar om 20 dagar. Tjänstgöringsskyldigheten i fred fullgöres i regel med en repetitionsövning eller en reservbefälskurs vartannat år.

Enligt nu gällande bestämmelser omfattar utbildnings- och tjänstgöringstiden för reservanställd reservofficer vid armén sammanlagt högst $(830 + 170 + 150 =)$ 1 150 dagar. Motsvarande tid för reservanställd reservofficer vid kustartilleriet är som framgår av det föregående 1 115 dagar.

Under tid för grundutbildningen till reservofficer utgår värnpliktslön. Under utbildningen utgår vidare enligt värnpliktsavlöningskungörelsen utbildningspremier med 2 000 kr. för fullgjord underofficersutbildning (fram till kadettskola), med 4 000 kr. för avslutad kadettskola, med 4 000 kr. för fullgjord reservofficerskurs I och med 4 000 kr. för genomgången reserv-

officerskurs II. Sammanlagt utgår sålunda premier om (2 000 + 4 000 + 4 000 + 4 000 =) 14 000 kr. till värnplikting, som med godkännande vitsord genomgått utbildning till reservofficer vid armén.

Under reservtjänstgöring utgår — på samma sätt som vid kustartilleriet — lön enligt den lönegrad som motsvarande befattningshavare på aktiv stat tillhör. För första tjänstgöringsperioden som reservofficer utgår vidare premie med belopp motsvarande fyra månadslöner enligt löneklass A 15, ortsgrupp 4 (f. n. 6 592 kr.). Premien för den andra tjänstgöringsperioden utgår, liksom vid kustartilleriet, med fyra månadslöner enligt löneklass A 21, ortsgrupp 4 (f. n. 9 120 kr.).

Chefens för marinen förslag till ändrad utbildning av reservofficerare vid kustartilleriet

Marinchefen anför, att kustartilleriets reservbefälsorganisation, i första hand utbildningen före antagningen som reservofficer, underkastats en detaljerad översyn. Detta har skett genom försorg av en inom kustartilleriet tillsatt officersutbildningskommitté, som haft att granska gällande utbildningsplaner samt att undersöka i vad mån den för närvarande tillämpade utbildningstiden är tillräcklig för att reservofficerarna vid kustartilleriet skall kunna fylla sina uppgifter inom krigsorganisationen. Enligt chefen för marinen har kommittén — i likhet med vad 1954 års befälsutredning gjort i fråga om arméns reservbefäl — konstaterat, att vissa brister i utbildningen förefinns främst i fråga om taktisk skolning och truppföring. För att avhjälpa dessa brister i utbildningen är det enligt chefen för marinen nödvändigt med en förlängning av utbildningstiden före anställningen som reservofficer. Kommittén har undersökt hur en sådan förlängning av utbildningstiden till reservofficer lämpligen bör läggas upp och genomföras. Det erinras om att kustartilleriet sedan flera år tillbaka sammanför samtliga aspiranter — reservofficersaspiranter, värnpliktiga officerselever och värnpliktiga underofficerselever — till en gemensam befälsskola vid KA 4. Då erfarenheterna härav är goda anses en omläggning av utbildningen icke böra medföra någon ändring i detta hänseende. Icke heller i utbildningen till värnpliktig underofficer eller i utbildningen vid sjökrigsskolan, som leder fram till kompetens som värnpliktig officer, anses någon ändring böra ske.

Enligt chefen för marinen har förenämnda översyn givit vid handen att den av 1954 års befälsutredning föreslagna utbildningsgången för arméns reservofficerare i allt väsentligt är lämplig även vid kustartilleriet för att de högre ställda utbildningsmålen skall nås. Den föreslagna tillämpningen av arméns utbildningsgång för kustartilleriets del innebär, att den nuvarande allmänna utbildningen för reservofficersaspiranter vid kustartilleriets befälsskola (KA 4) och den kompletterande utbildningen jämte trupptjänstgöringen (befälstjänstgöring) inom egen huvudtjänst om sammanlagt 450 dagar samt utbildningen vid kadettskolan om 180 dagar kvarstår oförändrade. I en följd härefter skall enligt förslaget under det tredje utbildnings-

aret genomgås utbildningen såsom reservkadett med trupptjänstgöring under 30 dagar och — som regel — reservofficerskurs I om 90 dagar. Reservofficerskurs II om 80 dagar förutsättes skola fullgöras under femte utbildningsåret såsom värnpliktig fänrik, varefter vederbörande må antagas till löjtnant i kustartilleriets reserv, dock tidigast vid den tidpunkt då fänrikar på aktiv stat av motsvarande årskurs befordras till löjtnanter. Utbildningstiden för reservofficer vid kustartilleriet kommer i enlighet härmed att öka med 100 dagar till 830 dagar. Härigenom räknar man med att erhålla en utbildningsgång som medger framför allt den förbättrade taktiska skolning och den truppvana som man numera måste kräva av kustartilleriets reservofficerare. Under reservofficerskurs I bör enligt chefen för marinen sålunda inläggas bland annat en kompletterande teoretisk kurs (vid sjökrigsskolan), varefter huvudvikten läggs vid taktisk skolning, trupputbildning och trupptjänstgöring samt markstridsutbildning. Reservofficerskurs II avses omfatta en längre taktisk kurs med mål att ge eleverna kompetens att bestrida befattning som batterichef (motsvarande) samt dessutom en mera tillämpad övning i truppföring och trupputbildning.

Övergången till arméns utbildningssystem bör vidare enligt chefen för marinen medföra att det för armén gällande premiesystemet tillämpas även vid kustartilleriet.

Som framgår av den redogörelse som lämnats över nuvarande reservofficersutbildning vid kustartilleriet skall reservkadett tjänstgöra 100 dagar efter avslutad kadettskola, innan anslagning till reservanställd officer sker. Under denna tid utgår värnpliktslön med för underofficer av 2. graden fastställt dagsbelopp (f.n. 9: 75 kr.). För den utbildning som enligt chefens för marinen förslag skall genomgås efter kadettskolan och före reservantagning kommer under de första 120 dagarna (trupptjänstgöring om 30 dagar och reservofficerskurs I om 90 dagar) värnpliktslön att utgå med för underofficer av 2. graden fastställt belopp och under återstående 80 dagar (reservofficerskurs II) med för värnpliktig fänrik fastställt penningbidrag (f. n. 12 kr. för dag). I förhållande till nuläget kommer ett genomförande av chefens för marinen förslag att i detta hänseende innebära en merkostnad om avrundat 1 200 kr. för man. En övergång till den utbildningsgång som tillämpas för reservofficerare vid armén bör — som nyss anförts — enligt chefen för marinen vidare medföra att samma premiesystem även tillämpas vid kustartilleriet. Detta innebär att premier bör utgå för reservofficerskurserna I och II med 4 000 kr. för vardera. Förslaget medför i förhållande till nuläget en merkostnad för man om 8 000 kr.

Samtidigt som utbildningstiden föreslås förlängd förutsätter chefen för marinen, att tjänstgöringsskyldigheten som reservofficer under första tjänstgöringsperioden skall minska från 235 dagar till — såsom vid armén — 170 dagar, uppdelade på två repetitionsövningar (krigsförbandsvis) vardera om 40 dagar och en repetitionsövning (kaptenskurs) om 45 dagar samt

tre reservbefälskurser (varav två i samband med särskilda befälsövningar) var och en om 15 dagar. Den andra tjänstgöringsperioden förutsättes vara oförändrat 150 dagar, vilket även överensstämmer med ordningen vid armén.

Under den första tjänstgöringsperioden uppbäres enligt nuvarande system normalt lön under 95 dagar såsom reservanställd fänrik (f. n. löneklass A 13 — avrundat 50 kr. för dag) och under 140 dagar såsom reservlöjtnant (f. n. löneklass A 15 — avrundat 55 kr. för dag). Lönekostnaden för man under första tjänstgöringsperioden utgör sålunda avrundat ($4\,750 + 7\,700 =$) 12 450 kr., vartill kommer en uppskattad kostnad om 2 350 kr. för reservbefälstraktamente (10 kr. för man och dag). Med utgångspunkt i att reservanställning sker som löjtnant beräknas motsvarande löne- och traktamentskostnader under första tjänstgöringsperioden (170 dagar) enligt det framlagda förslaget till ($9\,350 + 1\,700 =$) 11 050 kr. Marinchefen föreslår vidare, att premien efter första tjänstgöringsperioden skall minskas från för närvarande sex till fyra månadslöner enligt löneklass A 15, ortsgrupp 4. Kostnaderna för löner m. m. minskar sålunda i förhållande till nuläget med ($12\,450 + 2\,350 - 11\,050 =$) 3 750 kr. och för premier med ($9\,888 - 6\,592 =$) avrundat 3 300 kr. eller tillhoppa 7 050 kr.

Sammanfattningsvis medför en övergång till arméns system för reservofficerarnas utbildning och tjänstgöring merkostnader i förhållande till nuläget med 2 150 kr. för man. Kostnaderna för utbildningspremier och premier under reservtjänstgöringen beräknas öka med ($8\,000 - 3\,300 =$) omkring 4 700 kr., medan avlöningskostnaderna m. m. beräknas minska med ($3\,750 - 1\,200 =$) omkring 2 550 kr. Med nuvarande rekrytering uppkommer en kostnadsökning om totalt ca 75 000 kr. för år.

De föreslagna ändringarna i utbildningssystemet m. m. medför att vissa författningar, nämligen reservbefälskungörelsen och värnpliktsavlöningskungörelsen behöver ändras liksom Kungl. Maj:ts brev den 30 juli 1943 med bestämmelser angående antagning och utbildning av officersaspiranter och kadetter, stam och reserv, vid kustartilleriet.

Departementschefen

I det föregående har jag redogjort för nuvarande bestämmelser rörande reservanställning av officerare vid kustartilleriet, för arméns sedan år 1960 tillämpade reservofficersutbildning m. m. samt för ett av chefen för marinen den 13 juli 1962 framlagt förslag om att utbildningsgången för reservofficerarna vid kustartilleriet skall anpassas till den utbildningsgång som tillämpas för reservofficerarna vid armén. Som framgått av den redogörelse jag lämnat innebar 1960 års beslut angående befälsordningen vid armén (prop. 1960: 109; SU 113; rskr. 290) bland annat, att den grundläggande utbildningen förlängdes och tjänstgöringsskyldigheten omlades för arméns reservofficerare. Sålunda tillkom skyldighet att genomgå utbildning

till reservofficer under högst 200 dagar utöver den för värnpliktig arméofficer föreskrivna utbildningen om 630 dagar. Utbildningen om 200 dagar är uppdelad på trupptjänstgöring om ca en månad samt två reservofficerskurser, I och II, om ca tre månader respektive två och en halv månader. Grundutbildningen till reservofficer vid armén omfattar alltså högst 830 dagar. Bakgrunden till 1960 års beslut om förstärkning av grundutbildningen för reservofficerarna vid armén var i första hand det förhållandet att det i krigsorganisationen inte finns tillgång till aktivt befäl för ett stort antal befattningar ovanför plutonchefsnivån. Befattningar som chefer och ställföreträdande chefer för kompanienheterna och som stabsofficerare i brigad- och bataljonsstaber m. m. måste sålunda uppehållas av reservofficerare. Det bedömes att dessa för att kunna uppehålla ifrågakvarande befattningar måste ges en omfattande utbildning utöver den plutonchefsutbildning som de värnpliktiga officerarna erhåller.

För närmare kännedom om nuvarande utbildningsgång för reservofficerarna vid armén och kustartilleriet, om tjänstgöringsskyldighet och ekonomiska förmåner m. m. torde få hänvisas till redogörelsen i det föregående.

Jag vill i förevarande sammanhang nämna, att jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 13 december 1963 tillkallat en sakkunnig för att utreda befälsordningen vid marinen. Enligt direktiven för utredningen bör arbetet bedrivas med samma utgångspunkter som använts i fråga om arméns befälsordning. I enlighet härmed bör först preciseras befälets uppgifter, formade av de krav som i krig och fred ställs på krigsmakten. Med hänsyn till dessa uppgifter bör utarbetas förslag till en ändamålsenlig befälsordning och till befälets inbördes gruppering, rekrytering, utbildning och utnyttjande. Vid utredningsarbetet bör vidare eftersträvas att ge marinens befälsystem en utformning som, i den utsträckning så befinnes lämpligt och möjligt, ansluter till den beslutade ordningen vid armén. Utredningen bör ha att utarbeta förslag till sammansättning av marinens befälsstater i fråga om sådan aktiv militär personal vid flottan och kustartilleriet som icke är att hänföra till teknisk personal. Utredningen bör även ha att ange behoven av annan befälspersonal — reserv- och värnpliktig — inom marinens krigsorganisation. Vid beredningen inom försvarsdepartementet av frågan om ändrad grundutbildning m. m. för reservofficerarna vid kustartilleriet har jag inhämtat synpunkter från utredningen rörande befälsordningen vid marinen.

Jag har vidare från chefen för marinen inhämtat närmare utredning rörande de olika befattningarna m.m. i kustartilleriets krigsorganisation. Liksom vid armén ingår i organisationen ett relativt stort antal kompanienheter och förband av motsvarande storlek och betydelse, vilka som chefer eller ställföreträdande chefer kräver befäl, på vilka kvalitativt höga krav måste ställas. Härjämte finns inom organisationen vissa befattningar i staber m. m., vilka även kräver speciellt rekryterad och utbildad per-

sonal av hög kvalitet. Det är varken från ekonomiska eller andra synpunkter lämpligt att anställa aktivt yrkesbefäl i den omfattning som skulle erfordras om alla dessa befattningar skulle besättas med sådant befäl. Det ter sig ej heller rimligt att tvångsvis ålägga värnpliktigt befäl den utökning av utbildning och tjänstgöring som erfordras för att erhålla, vidmakthålla och utveckla kompetens för ifrågavarande befattningar, något som skulle fordra en väsentlig förlängning av nuvarande värnpliktstid. Därför måste på grundval av nu tillgängligt underlag bedömas att på samma sätt som vid armén i kustartilleriets organisation alltjämt bör ingå personal, som efter frivilligt åtagande genomgår den utbildning och fullgör den tjänstgöringsskyldighet som erfordras utöver vad som kan åläggas det övriga värnpliktiga befälet. Jag räknar alltså i likhet med chefen för marinen med att reservofficersinstitutionen vid kustartilleriet skall bibehållas tills vidare.

Med utgångspunkt i vad jag nu anfört tillstyrker jag även, att grundutbildningen för reservofficerarna förstärkes och på sätt chefen för marinen föreslagit anslutes till den utbildningsgång som år 1960 genomfördes för arméns del. Utöver utbildningen till värnpliktig officer (630 dagar) bör reservofficersaspirant vid kustartilleriet sålunda genomgå utbildning till reservofficer under högst 200 dagar. Denna utbildning bör delas upp på trupptjänstgöring om ca en månad samt två reservofficerskurser, I och II, om ca tre månader respektive ca två och en halv månader. Jag räknar med att de kadetter som avslutar sin utbildning vid sjökrigsskolan under innevarande år efter eget åtagande skall kunna ansluta till den nya utbildningsgången.

Pågående utbildning till officer i reserv förutsättes inte skola medföra, att vederbörande enligt värnpliktslagen eljest åliggande skyldighet att fullgöra repetitions- och befälsövningar icke skall uttagas.

På samma sätt som vid armén bör vid kustartilleriet utbildningspremier om 4 000 kr. utgå efter envar av reservofficerskurserna I och II. Liksom motsvarande premier vid armén förutsättes premierna vid kustartilleriet vara skattefria (SFS 1963:682). Självfallet förutsättes inte några ändringar i de utbildningspremier som utgår för utbildningen till värnpliktig officer (2 000 kr. och 4 000 kr. efter 450 dagar respektive 180 dagar).

I samband med att utbildningsgången för kustartilleriets reservofficerare omlägges efter ordningen vid armén bör även tjänstgöringsskyldigheten för dessa i enlighet med marinchefens förslag anpassas till vad som gäller inom armén. Jag föreslår därför, att tjänstgöringsskyldigheten under första tjänstgöringsperioden framdeles skall omfatta 170 dagar i stället för som för närvarande 235 dagar. Tjänstgöringen bör uppdelas på repetitionsövningar och reservbefälskurser enligt Kungl. Maj:ts bestämmande. Under andra tjänstgöringsperioden fullgöres redan i nuläget 150 dagar, d.v.s. lika många dagar som vid armén. Härutinnan förutsättes inte någon förändring.

I anslutning till att tjänstgöringsskyldigheten under första tjänstgörings-

perioden avkortas bör även premien som utgår efter det tjänstgöringen fullgjorts justeras. Jag föreslår därför, att premien — liksom vid armén — skall utgå med fyra månadslöner (mot f. n. sex månadslöner) enligt löneklass A 15, ortsgrupp 4 (f. n. 6 592 kr.).

Rekryteringen av reservpersonalen skall självfallet baseras på föreliggande behov i krigsorganisationen. I avbidan på resultaten av utredningen rörande befälsordningen vid marinen kan det årliga rekryteringsbehovet av reservofficerare i kustartilleriets krigsorganisation inte exakt angivas. Med oförändrad rekrytering i förhållande till nuläget uppkommer emellertid till följd av omläggningen av grundutbildningen och tjänstgöringsskyldigheten för kustartilleriets reservofficerare merkostnader av i runt tal 75 000 kr. för år.

Bestämmelser om den föreslagna utbildningen om högst 200 dagar för reservofficersanställning vid kustartilleriet bör f.n. icke införas i 27 § 1 mom B. värnpliktslagen. Frågan härom torde få upptagas i samband med att ställning toges till de förslag som kommer att framläggas av 1960 års värnpliktsutredning; förslagen torde aktualisera omfattande ändringar i 27 § värnpliktslagen. Däremot medför de i det föregående framlagda förslagen, att vissa ändringar behöver vidtagas i reservbefälskungörelsen, värnpliktsavlöningskungörelsen och bestämmelserna angående antagning och utbildning av officersaspiranter och kadetter, stam och reserv, vid kustartilleriet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta

a) att utbildningsgången för reservofficer vid kustartilleriet skall utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag föreslagit i det föregående;

b) att utbildningspremier till värnpliktig för fullgjord reservofficersutbildning vid kustartilleriet må utgå i enlighet med vad jag föreslagit i det föregående; samt

c) att tjänstgöring för och premier till reservofficer vid kustartilleriet efter fullgjord tjänstgöringsskyldighet må bestämmas i enlighet med vad jag föreslagit i det föregående.

[7] **Försvarets sjukvårdsförråd: Vissa flyttningskostnader m. m.**

	Anslag
1963/64	100 000
1964/65 (förslag)	152 000

För budgetåret 1962/63 har å kapitalbudgeten anvisats medel för uppförande av ett nytt centralförråd för sjukvårdsmateriel och läkemedel i Norsjö inom VI. militärområdet (jfr prop. 1962: 1, bil. 6, s. 329). Förrådet kom-

mer att förses med sjukvårdsmateriel genom överflyttning från centrala sjukvårdsförråden i Boden och Tandsbyn samt från Örebro. Förrådet i Boden kommer därvid att nedläggas. För kosnader för inflyttning m. m. i det nya centralförrådet i Norsjö har vidare ett anslag av 100 000 kr. anvisats för innevarande budgetår (jfr prop. 1963:1, bil. 6, s. 205). Inflyttningen beräknas bli slutförd under år 1964.

I en den 29 februari 1964 inkommen skrivelse hemställer *försvarets sjukvårdsstyrelse* om medgivande att få överskrida anslaget Försvarets sjukvårdsförråd: Omkostnader med 152 000 kr. för vissa kostnader för inredning m. m. av centralförrådet i Norsjö. Kostnaderna hänför sig till arbetsbänkar, hyllinredningar o. d. Av beloppet hänför sig 116 000 kr. till kostnader för standardhyllor, 26 200 kr. till pallhyllor av stål, 6 800 kr. till lastpallar och 2 400 kr. till arbetsbänkar. Sjukvårdsstyrelsen anmäler, att ämbetsverket för närvarande inte disponerar medel för ifrågavarande anskaffningar. Med hänsyn härtill och till att medel för ändamålet icke heller äskats för budgetåret 1964/65 föreslår styrelsen, att försvarets sjukvårdsförråds omkostnadsanslag får överskridas med 152 000 kr.

Departementschefen

För egen del anser jag, att kostnaderna för hyllinredningar m. m. för det nya centralförrådet för sjukvårdsmateriel i Norsjö bör anvisas under ett särskilt reservationsanslag. Detta bör ha samma rubrik som det för innevarande budgetår anvisade anslaget för flyttningskostnader, Vissa flyttningskostnader m.m. Jag har inte något att erinra mot sjukvårdsstyrelsens beräkning av medelsbehovet. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsförråd: Vissa flyttningskostnader m. m.* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 152 000 kr.

[8] Reglering av prisstegringar

	Anslag	Nettoutgift
1959/60	40 000 000	17 400 000
1960/61	60 000 000	60 000 000
1961/62	¹ 80 000 000	² 79 800 000
1962/63	80 000 000	65 200 000
1963/64	100 000 000	
1964/65 (förslag)	100 000 000	

¹ Varav 20 000 000 kr. å tilläggsstat II.

² Härutöver 4 000 000 kr. avseende anslaget Reglering av prisstegringar för budgetåret 1961/62 å tilläggsstat II för budgetåret 1962/63.

I årets statsverksproposition (bil. 6, s. 338) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Reglering av prisstegringar för budgetåret 1964/65 beräkna ett anslag av 100 000 000 kr.

Förevarande anslag skall utnyttjas för att på sätt närmare framgår av propositionerna 1959: 119, 1960: 110 (s. 140), 1961: 110 (s. 213), 1962: 110 (s. 123) och 1963: 110 (s. 129) täcka sådana prisfördyringar på reservationsanslag och obetecknade anslag under fjärde huvudtiteln som inträffar från den tidpunkt anslagen beräknas intill utgången av det budgetår för vilket de anvisats.

Dispositionen av för budgetåret 1962/63 anvisat anslag

Resultatet av verkställda indexberäkningar för budgetåret 1962/63 framgår av följande sammanställning.

Indexserie avseende	Indextal, maj 1961 = 100				
	Aug. 1962	Nov. 1962	Febr. 1963	Maj 1963	Medeltal 1962/63
Fjärde huvudtiteln	105,7	105,6	107,2	107,4	106,5
Samtliga reservationsanslag	103,1	102,9	103,7	103,9	103,4

I fråga om reservationsanslag och obetecknade anslag utvisar prisberäkningarna alltså en ökning med 3,4 enheter. Nettoresultatet av prisregleringen på dessa anslag, vilka för ifrågavarande budgetår räknat i prisläget maj 1961 och med beaktande av förutsatt tillägg av en regleringspost på grund av höjda indirekta skatter uppgår till sammanlagt 1 920,1 milj. kr., bör följaktligen — förutsatt att förslagsanslagen icke överskridits mer än prisindexberäkningarna ger vid handen — för budgetåret 1962/63 utgöra $\left(\frac{3,4 \times 1\,920,1}{100} = \right)$ avrundat 65,2 milj. kr.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1963 meddelat beslut om dispositionen av det för budgetåret 1962/63 anvisade anslaget till reglering av prisstegringar. Genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut har sammanlagt 65,2 milj. kr. tillgodoförts i riksstaten för budgetåret 1962/63 anvisade reservationsanslag enligt följande.

Anslag	Belopp (kr.)
Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet	75 000
Armén: Beklädnad m. m.	500 000
Armén: Inventarier m. m.	615 000
Armén: Övningar m. m.	2 300 000
Armén: Anskaffning av drivmedelsutrustning	100 000
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	10 600 000
Armén: Underhåll av tygmateriel m. m.	3 850 000

Anslag	Belopp (kr.)
Armén: Hemvärnets intendenturmateriel m. m.	50 000
Armén: Hemvärnets övningar	150 000
Armén: Hemvärnets tygmateriel m. m.	200 000
Marinen: Beklädnad m. m.	75 000
Marinen: Inventarier m. m.	100 000
Marinen: Övningar m. m.	1 300 000
Marinen: Fartygsbyggnader m. m.	3 000 000
Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m. m.	2 000 000
Marinen: Underhåll av fartyg m. m.	3 300 000
Flygvapnet: Beklädnad m. m.	100 000
Flygvapnet: Inventarier m. m.	100 000
Flygvapnet: Övningar m. m.	1 100 000
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	26 200 000
Flygvapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m.	
Anslagsposten B. Underhållskostnader m. m.	6 050 000
Anslagsposten C. Avlöningar	250 000
Flygvapnet: Anskaffning av drivmedelsutrustning	100 000
Försvarets forskningsanstalt: Viss forskningsverksamhet	1 900 000
Försvarets radioanstalt: Anskaffning och underhåll av materiel	100 000
Engångskostnader för industriell krigsberedskap	150 000
Sjukvårdsmateriel	100 000
Engångsanskaffning av sjukvårdsmateriel m. m.	200 000
Vissa signalförbindelser m. m.	500 000
Järnvägskrigsbromateriel	100 000
Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m.	35 000
Summa kr.	65 200 000

Ramen för försvarets driftbudget för budgetåret 1962/63 har — med borträknande av anslag och anslagsbelopp av prisregleringskaraktär — utgjort 3 099,3 milj. kr. i prisläge maj 1961. Till följd av prisstegringar skall ramen enligt försvarsindex uppräknas med 6,5 %. Vid denna beräkning skall till ramen läggas en regleringspost om 3,6 milj. kr. till följd av höjda indirekta skatter. I medelprisläge för budgetåret 1962/63 uppgår ramen

således till $\left[3\,099,3 + 6,5 \times \left(\frac{3\,099,3 + 3,6}{100} \right) \right]$ avrundat 3 301 milj. kr.

För budgetåret 1962/63 har enligt budgetredovisningen utgifterna under fjärde huvudtiteln — bortsett från anslag till bärgning av regalskeppet Wasa, svenska FN-styrkor och svenska övervakningskontingenten i Korea, vissa beredskapsåtgärder, anskaffning av viss fortifikatorisk materiel samt utredningar rörande förflyttning av vissa förband från Järnvafältet. — uppgått till i runt tal 3 381,6 milj. kr. Vidare har reservationerna under sagda budgetår minskat med cirka 95,5 milj. kr. Summan av sagda belopp understiger den prisomräknade ramen för budgetåret 1962/63 med $(3\,301,0 - 3\,381,6 + 95,5 =)$ i runt tal 15 milj. kr. Ramen har alltså underutnyttjats med detta belopp.

Utvecklingen under budgetåret 1963/64

För prisregleringen under innevarande budgetår skall i huvudsak tillämpas samma regler som för budgetåret 1962/63. Såvitt gäller driftbudgeten skall således nettoresultatet av prisregleringen under budgetåret 1963/64 i princip motsvara en hundradel av summan av i riksstaten för detta budgetår anvisade anslag med undantag för anslag och anslagsbelopp av prisregleringskaraktär — 3 402,3 milj. kr. i pris- och löneläge maj 1962 — multiplicerad med skillnaden mellan indextalet för maj 1962 och genomsnittsindextalet för budgetåret 1963/64.

Hittills framräknade indextal för prisförändringar under försvarshuvudtiteln framgår av följande sammanställning.

Indexserie avseende	Indextal, maj 1962 = 100		
	Maj 1963	Aug. 1963	Nov. 1963
Fjärde huvudtiteln	103,2	105,6	105,8
Samtliga reservationsanslag	101,3	101,9	102,1

Indextal skall beräknas för ytterligare två tillfällen under innevarande budgetår — för februari och maj 1964. Tendenserna kring årsskiftet 1963—1964 kan delvis belysas med den i partiprisindex ingående indexserien för maskiner och transportmedel, vilken har betydande inverkan på indextalen för försvarskostnaderna. Nämda serie visar för innevarande budgetår följande utveckling: 1963, juli—augusti 152, september 153, oktober 152, november—december 153 och 1964, januari 153. I vilken utsträckning de pågående löneförhandlingarna kommer att påverka prisutvecklingen på här relevanta varugrupper under första halvåret 1964 torde icke för närvarande kunna bedömas. Hittills tillgängligt material beträffande prisutvecklingen under budgetåret 1963/64 synes ge vid handen att det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget kommer att räcka.

Förslag av försvarets prisregleringsdelegation rörande revidering av prismaterial och vikter i försvarsindex

Vid beräkningen av försvarsindex sammanföres anslagen i riksstaten för ett visst budgetår i grupper. För varje anslagsgrupp beräknas en indexserie på grundval av en eller flera prisserier, i allmänhet officiella prisindexserier för civila varor. Då flera prisserier utnyttjas beräknas gruppindextalet som ett vägt medeltal av dessa. Den generella försvarsindexen samt förekommande delindexar utgör vägda medeltal mellan gruppindextalen.

Viktfördelningen mellan grupperna grundas på anslagsbeloppen i riksstaten för det aktuella budgetåret. Viktfördelningen inom grupperna har i huvudsak varit oförändrad sedan försvarsindexberäkningarna började. Prismaterial och vikter återfinns i bilaga B till propositionen 1959: 119. Vissa

smärre ändringar har senare vidtagits och vidare har kapitalbudgeten infogats i försvarsindexberäkningarna från och med budgetåret 1961/62.

I skrivelse den 16 januari 1964 har försvarets prisregleringsdelegation framlagt förslag till revidering av prismaterial och vikter i försvarsindex.

Delegationen erinrar till en början om att enligt det förslag rörande löne- och prisomräkning av fjärde huvudtiteln som framlades av försvarsindexgruppen den 1 mars 1959 bland annat förutsattes, att vikterna inom de skilda anslagen och anslagsgrupperna samt prismaterialet för dessa vikter tills vidare skulle vara i huvudsak oförändrade men att efter ett antal år, förslagsvis i samband med ett nytt försvarsbeslut eller också efter fyra år, en allmän översyn av viktsystem borde äga rum med stöd av då samlade erfarenheter.

Prisregleringsdelegationen har undersökt hur anslagen under fjärde huvudtiteln fördelas på olika varor och tjänster. För flertalet anslag har undersökningen gällt utgiftsdispositionen under budgetåret 1962/63. För tygmaterielanslagen har delegationen utgått från de föreliggande långsiktiga materialplanerna. Undersökningen har även innefattat översyn av anslagens sammanförande i grupper och av de prisserier som utnyttjas vid beräkningen av försvarsindex.

Delegationen har funnit den verkställda undersökningen visa att sedan den nu tillämpade viktfordelningen beräknades betydande förskjutningar ägt rum i fråga om dispositionen av anslagen under försvarshuvudtiteln. Vidare anföres att möjlighet till bättre prismaterial för vissa anslagsgrupper framkommer till följd av pågående utvecklingsarbete i fråga om partiprisindex.

Delegationen anser att prismaterial och vikter till försvarsindex bör revideras från och med budgetårslänken 1964/65. Revideringen bör omfatta en anpassning av viktfordelningen till den förändrade utgiftsstrukturen för anslagen under fjärde huvudtiteln jämte vissa modifieringar i fråga om dels anslagens gruppering dels det prismaterial som skall utnyttjas vid beräkningarna. Delegationens förslag beträffande gruppering, prismaterial och viktfordelning framgår av en sammanställning, som torde få intagas som bilaga till detta statsrådsprotokoll (*bilaga 1*).

Delegationen har vid utarbetandet av sitt revideringsförslag utgått ifrån att inga ändringar skall göras i fråga om de allmänna principerna för beräkningen av försvarsindex. Viktfordelningen har sålunda beräknats efter samma principer som hittills tillämpats. Officiella civila prisindexserier har utnyttjats som prismaterial när detta varit möjligt. För vissa varor och tjänster, där prisförändringarna beror på beslut som fattas i administrativ ordning, bör enligt delegationen liksom hittills indextalen fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av delegationen. Förteckning över prisindexserier som föreslås skola utnyttjas vid beräkning av försvarsindex torde få bifogas som *bilaga 2* till statsrådsprotokollet.

Beträffande föreslagna förändringar må nämnas de som berör anslag av huvudsakligen omkostnadskaraktär (de nuvarande anslagsgrupperna F 3 och F 5 — F 11). För huvuddelen av dessa anslag kan enligt prisregleringsdelegationen utnyttjas samma prismaterial som för nuvarande anslagsgrupp F 3 (myndigheternas omkostnader). För vinnande av betydande förenkling vid indexberäkningarna föreslås därför sammanslagning av ifrågavarande anslag till en grupp, F 3. Beträffande det prismaterial som skall utnyttjas för den nya gruppen innebär delegationens förslag, att tre av de hittills utnyttjade indexserierna, som vid sammanslagningen skulle få obetydlig vikt, uteslutes. Delegationen förutsätter, att partiprisindex för bränsle snarast möjligt, efter komplettering av prismaterialet, ersättes av en ny prisserie. partiprisindex för bränsle och lyse, som bättre än den nu utnyttjade serien täcker det varuområde som skall representeras.

I skrivelsen beröres pågående utvecklingsarbete inom indexområdet, bland annat beträffande partiprisindex för maskiner och transportmedel. Vidare anmäls att delegationen avser att ytterligare utreda produktivetsproblemet. Enligt delegationens uppfattning bör, i avvaktan på resultat från nämnda undersökningar, inga större förändringar företas beträffande metoderna att beräkna indextal för tygmateriel (motsvarande). Dessa indextal anses liksom hittills böra beräknas efter två alternativ.

I alternativ I bör indextalen fortfarande beräknas på grundval av ett för samtliga materielanslag gemensamt prismaterial. För att åstadkomma en bättre anpassning till fördelning på olika materielslag bör man i stället för huvudgruppen maskiner och transportmedel utnyttja partiprisindex för undergrupper avseende varor som hänför sig till vissa kapitel i brysselnotenklaturen. Fördelningen av materielen på olika undergrupper har gjorts efter samma principer som vid konstruktionen av nuvarande alternativ II. De delar av anslagen som ej kunnat hänföras till något av de aktuella kapitlen har uteslutits vid beräkningen av viktfordelningen.

Alternativ II bör beräknas efter samma principer som hittills. Vissa prisindexserier som skulle få obetydlig vikt bör emellertid uteslutas. För arméns anslag till tygmateriel och marinens anslag till vapenmateriel bör man liksom nu utnyttja samma prismaterial. Dessa anslag bör sammanslås till en grupp, till vilken även bör läggas nuvarande anslagsgrupperna R4 (engångskostnader för industriell krigsberedskap, anskaffning av vissa maskiner m. m. samt engångsanskaffning av viss utrustning vid FOA), R5 (anskaffning av drivmedelsutrustning, taggtråd och järnvägskrigsbromateriel), R12c (anskaffning och underhåll av materiel för försvarsstaben, vissa signalförbindelser m. m.) samt anslaget C38 (hemvärnets tygmateriel m. m.).

Liksom hittills bör alternativ I utnyttjas för ramberäkningen och för beräkningen av prisregleringsanslaget och alternativ II tjäna som ledning vid fördelningen mellan de olika anslagen till tygmaterielanskaffning (motsvarande) av exempelvis medel för kompensation av prisstegringar.

Beträffande kapitalbudgeten förutsätter delegationen att nuvarande metoder för mätning av prisförändringarna tills vidare bibehålles. Delegationen framhåller emellertid angelägenheten av att bättre möjligheter att mäta prisutvecklingen inom byggnadsområdet tillskapas.

Försvarets prisregleringsdelegation erinrar slutligen om att Kungl. Maj:t den 30 december 1963 till delegationen överlämnat en skrivelse från flygförvaltningen, i vilken viss revision av indexberäkningen avseende prisförändringar å försvarskostnaderna begäres. De ifrågasatta ändringarna skulle enligt delegationen innebära omfattande förändringar i indexberäkningarnas konstruktioner och följaktligen kräva ingående överväganden. Sådana har emellertid inte kunnat hinnas med i sådan tid att förslag till revidering kan prövas vid 1964 års vårriksdag. Då delegationen av förut angivna skäl anser en revidering önskvärd, har delegationen dock funnit lämpligt att nu framlägga resultaten av verkställd översyn av försvarsindexberäkningarna.

Yttranden

Överbefälhavaren finner pågående utredningsarbeten inom skilda områden berörande försvarsindex samt den av flygförvaltningen begärda ändringen av konstruktionen därav motivera, att det framlagda förslaget icke nu förelägges riksdagen. Överbefälhavaren hemställer, att Kungl. Maj:ts beslut i försvarsindexfrågan måtte omfatta ett samtidigt ställningstagande till nu föreliggande förslag och det senare förslag som är att vänta från försvarets prisregleringsdelegation.

Även *armétygförvaltningen* och *flygförvaltningen* föreslår, att förslaget icke nu förelägges riksdagen. Båda ämbetsverken hemställer om ytterligare utredning rörande beräkningsmetoden för försvarsindex, särskilt avseende anslagen för anskaffning av tygmateriel. Det anses viktigt att försvarsindex ger en så rättvisande bild som möjligt av den verkliga prisutvecklingen.

Flygförvaltningen framhåller att försvarsindex med sin nuvarande konstruktion vilar på alltför osäker grund och är i behov av grundlig översyn. I avvaktan på sådan utredning anser sig ämbetsverket icke nu kunna ta ställning till de av försvarets prisregleringsdelegation föreslagna detaljändringarna. De förväntade resultaten av dessa ändringar har icke beräknats av delegationen men borde enligt flygförvaltningen komma att ge ett jämförelsevis ringa utslag.

Marinförvaltningen förklarar sig i princip dela flygförvaltningens i förenämnda skrivelse till Kungl. Maj:t framförda synpunkter, innebärande en ytterligare utveckling av den s. k. kostnadselementmetoden. Ämbetsverket avser att snarast låta utreda metodens tillämpbarhet beträffande marinens materielanslag. Såvitt avser en utformning av försvarsindex i enlighet med prisregleringsdelegationens nu avgivna förslag uttalar marinförvaltningen, att en mer rättvisande bild av kostnadsutvecklingen inom tygmaterielområdet härigenom skulle vinnas.

Departementschefen

I skrivelse den 16 januari 1964 har försvarets prisregleringsdelegation framlagt förslag till revidering av prismaterial och vikter i försvarsindex.

Efter gjorda undersökningar har delegationen funnit att betydande förskjutningar ägt rum i fråga om dispositionen av anslagen under försvarshuvudtiteln sedan den nu tillämpade viktfördelningen beräknades. Delegationen har ansett, att prismaterial och vikter till försvarsindex bör revideras från och med budgetårslänken 1964/65. Revideringen, som förutsättes ske utan ändring av nuvarande allmänna principer för beräkningen av försvarsindex, anses böra omfatta en anpassning av viktfördelningen till den förändrade utgiftsstrukturen för anslagen under fjärde huvudtiteln jämte vissa modifieringar i fråga om dels anslagens gruppering dels det prismaterial som skall utnyttjas vid beräkningarna.

Kungl. Maj:t har den 30 december 1963 till prisregleringsdelegationen överlämnat en skrivelse från flygförvaltningen, i vilken en viss revision av indexberäkningen avseende prispförändringar å försvarskostnaderna begäres. Delegationen har anfört, att de i nämnda framställning ifrågasatta ändringarna skulle innebära omfattande förändringar i indexberäkningarnas konstruktioner och följaktligen kräver ingående överväganden. Sådana har naturligen inte kunnat medhinnas i sådan tid att förslag till revidering kan prövas vid 1964 års vårriksdag. Då delegationen anser en revidering önskvärd, har den emellertid funnit det lämpligt att framlägga resultaten av förberörda, nu verkställda översyn av försvarsindexberäkningarna.

Överbefälhavaren har i yttrande över prisregleringsdelegationens framställning uttalat, att pågående utredningsarbeten inom skilda områden rörande försvarsindex samt den av flygförvaltningen begärda ändringen av konstruktionen därav motiverar att delegationens förslag icke nu förelägges riksdagen. Överbefälhavaren har vidare anfört att Kungl. Maj:ts beslut i försvarsindexfrågan bör omfatta ett samtidigt ställningstagande till nu föreliggande förslag och det senare förslag som är att vänta från försvarets prisregleringsdelegation. Liknande synpunkter har framförts av armétygförvaltningen och flygförvaltningen.

Till följd av de förändringar i fråga om dispositionen av anslagen under försvarshuvudtiteln som skett sedan 1959 synes goda skäl föreligga att revidera prismaterial och vikter i försvarsindex. Mot delegationens förslag i dessa hänseenden har någon erinran icke framförts vid remissbehandlingen. Däremot har önskemål uttalats om ytterligare förändringar i fråga om försvarsindex. Dessa önskemål synes i väsentlig grad betingade av en föreställning att ändrade beräkningsmetoder i vissa hänseenden skulle leda till ett ur myndigheternas synpunkt gynnsammare prisregleringsresultat.

Man kan givetvis inte nu uttala sig om det arbete med översyn av vissa principiella frågor rörande försvarsprisindex, som prisregleringsdelegationen satt i gång, kommer att leda till några förslag till förändrade beräkningsgrunder. Arbetet med revidering av prisindexberäkningar bör inte sikta till annat resultat än förbättrade melodier för att objektivt mäta prispförändringarna. De förslag prisregleringsdelegationen nu framlagt innebär otvivelak-

tigt att prisindexberäkningarna förbättras såtillvida att dels skedda förändringar i viktsammansättningen beaktas dels urvalet av representantvaror gjorts fylligare och bättre anpassat till viktsammansättningen. Ett genomförande av förslaget medför dessutom viss förenkling i det administrativa arbetet. Jag finner det därför angeläget att prisindexberäkningarna justeras i enlighet med delegationens förslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av prisregleringsdelegationen ta ställning till vissa vid remissbehandlingen framförda detaljerinringar beträffande viktsammansättningen.

För prisregleringen såvitt avser budgetåren 1961/63 har tagits i anspråk respektive 86,8 och 65,2 milj. kr. För innevarande budgetår torde cirka 50 milj. kr. bli erforderliga. Med hänsyn härtill och under beaktande av att summan av reservationsanslag och obetecknade anslag under fjärde huvudtiteln vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisningar för budgetåret 1964/65 blir cirka 5 procent högre än för budgetåret 1963/64 synes det lämpligt att anslaget uppföres med oförändrat belopp, 100 milj kr.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande revidering av försvarsindexberäkningarna;

b) till *Reglering av prisstegringar* för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 100 000 000 kr.

[9] Värnpliktslånefonden

I årets statsverksproposition (bil. 6, s. 384) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till Värnpliktslånefonden för budgetåret 1964/65 beräkna ett investeringsanslag av 250 000 kr.

Värnpliktslånefonden inrättades enligt beslut av 1945 års riksdag (skr. nr 285). Från fonden utgår efter ändringar 1947 och 1960 (prop. 143, respektive 91) värnpliktslån till värnpliktigt befäl samt viss personal som skadats under militärtjänstgöring i fred.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1961: 55 har riksdagen godkänt ett i propositionen framlagt förslag till viss avskrivning av kapitalskuld å, bland annat, lån för studier som utlämnats från värnpliktslånefonden.

För fondens verksamhet har för budgetåren 1945/53, 1954/56, 1957/59 och 1961/64 anvisats sammanlagt 4 400 000 kr.

Förvaltningen av värnpliktslånefonden ankommer numera på riksbanken medan låneverksamheten i övrigt handhaves av försvarets civilförvaltning.

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 6 augusti 1963 hemställt, att till värnpliktslånefonden måtte för budgetåret 1964/65 anvisas ett investeringsanslag av 250 000 kr.

Beträffande behovet av kapitalinvestering i fonden för nästa budgetår anför civilförvaltningen i huvudsak följande.

Disponibelt kapital i fonden den 30 juni 1964 beräknas till 420 000 kr. För budgetåret 1964/65 beräknas inflytande återbetalningar komma att uppgå till 450 000 kr. Utbetalningar på lån beräknas för samma budgetår komma att uppgå till 700 000 kr. Disponibelt kapital den 30 juni 1965 beräknas sålunda till $(420\ 000 + 450\ 000 - 700\ 000 =)$ 170 000 kr. Avskrivningar å lån för studier har under budgetåret 1962/63 verkställts med 160 000 kr. och beräknas för budgetåret 1963/64 uppgå till samma belopp. Investering i fonden bör göras för under budgetåret 1962/63 avskrivet belopp, 160 000 kr., och för under budgetåret 1963/64 beräknade avskrivningar å samma belopp eller sammanlagt med 320 000 kr. minskat med förenämnda den 30 juni 1965 beräknade disponibla kapital å 170 000 kr. Återstående belopp, 150 000 kr., förhöjt med 100 000 kr. med hänsyn till behovet av utlåningsmarginal, bör anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen

I innevarande års statsverksproposition (bil. 6, s. 384) anförde jag, att ställningstagandet till vissa utredningsförslag kunde komma att påverka medelsbehovet under ifrågavarande anslag. Kungl. Maj:t kommer sedermera att på förslag från chefen för ecklesiastikdepartementet framlägga förslag om tillhandahållande av studiemedel fr.o.m. den 1 januari 1965 för bl.a. de kategorier som nu erhåller värnpliktslån. Detta förslag torde endast i mindre utsträckning komma att påverka medelsbehovet under budgetåret 1964/65.

Med hänsyn till det nu anförda beräknar jag medelsbehovet för förevarande ändamål till 250 000 kr.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värnpliktslånefonden* för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hugo Grimlund

Prismaterial och vikter i försvarsindex

(fr.o.m. budgetårslänken 1964/65)

(Inom hakar anges summan av anslagen för resp. grupper budgetåret 1963/64)

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
<i>Förslagsanslag</i>			
F 1 a Avlöningar (till tjänstemän m.fl.). [752,0 mkr]	A 1, B 1, 3, 5, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 19, C 1, 5, 6, 7, 34, 39, 40, 41, 65, 66, 67, D 1, 5, 8, 11, 15, 19, 21, 25, 27, 29, 32, 34, 36, 38, 40, 54, 68, F 10, 19	100	Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
F 1 b Avlöningar till viss arbetarpersonal [31,8 mkr]	C 9, 43, 69	100	Löneindex för kollektivanställd personal (statens avtalsnämnd)
F 1 c Avlöningar m.m. till värnpliktiga, familjebidrag, skadeersättningar o.d. [122,2 mkr]	C 10, 44, 70, D 53, F 16, 17	7 93	Konsumentprisindex för bostad, bränsle och lyse Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
F 2 Mathållning och furagering [78,3 mkr]	C 17, 18, 51, 77	100	Partiprisindex, konsumtionsvarudelen av livsmedelsgrupperna I—III
F 3 Myndigheternas omkostnader m. m. (reseersättningar, in-skrivningskostnader, drivmedels- och materialförråd, bränsle, telefon, tvätt, sjukvård, rekryteringskostnader, förhyrning av motorfordon m.m.) [144,3 mkr]	A 2, B 2, 4, 6, 9, 12, 15, 17, 20, C 2, 11, 12, 13, 14, 15, 21, 24, 27, 32, 33, 35, 45, 46, 47, 48, 49, 54, 56, 58, 71, 72, 73, 74, 75, 80, 85, D 2, 6, 9, 12, 16, 17, 20, 22, 26, 28, 30, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 55, 65, 66, 67, 72, F 6, 7, 8, 12, 13, 14	50 20 15 15	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse Partiprisindex för bränsle ¹ SJ persontrafiktaxindex Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation

¹ Serien utbytes efter komplettering av prismaterialet mot partiprisindex för bränsle och lyse.

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
F 4			
Ersättning till fastighetsfonder [163,3 mkr]	C 4, F 1, 2, 3, 4, 5	32	Fastställles av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
		9	Konsumentprisindex för bostad (exkl. bränsle och lyse)
		59	Byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. (De angivna procenttalen avser budgetåret 1963/64. De skall för varje nytt budgetår variera i anslutning till sammanställningar av utgiftssidan i staten för försvarets fastighetsfond)
<i>Reservationsanslag</i>			
R 1			
Beklädnad m.m. [74,9 mkr]	C 19, 36, 52, 78	100	Partiprisindex för ¹ spånadsämnen och textilvaror
R 2 a			
Övningar m.m. armén (även försvarsstaben, hemvärnet och militärhögskolan) [43,6 mkr]	C 3, 22, 23, 37, D 23, Del av D 71	11	SJ persontrafiktaxindex
		31	Partiprisindex för drivmedel
		32	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
		26	Fastställles av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
R 2 b			
Övningar m.m. marinerna [23,7 mkr]	C 55, Del av D 71	6	SJ persontrafiktaxindex
		23	Partiprisindex för drivmedel
		35	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse

¹ Serien utbytes efter komplettering av prismaterialet mot partiprisindex för kläder och skor.

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
		23	Partiprisindex för varor som hänför sig till kap. 85, 90 och 91 i brysselnomenklaturen
		13	Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
R 2 c			
Övningar m.m. flygvapnet [9,1 mkr]	C 81	15	SJ persontrafiktaxindex
		33	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
		52	Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
R 3			
Drift av flygmateriel m.m. [43,2 mkr]	C 87, Del av C 84	100	Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
R 4 a			
Diverse omkostnader (inventarier, övriga expenser m.m.) [27,0 mkr]	A 4, C 8, 16, 20, 28, 29, 42, 50, 53, 59, 68, 76, 79, 82, D 31, 42, 45, 47, 48, 52, 64, 69, F 21	100	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
R 4 b			
Övriga diverse kostnader (bidrag och understöd o.d.) [11,9 mkr]	A 3, C 26, 64, 88, D 3, 4, 7, 10, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 70, F 9, 11, 15, 18, 22	100	Fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation
R 5			
Armén: Anskaffning av tygmateriel m.m., samt Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m.m. (även anskaffning av viss annan materiel: drivmedelsutrustning, vissa signalförbindelser m.m.) [520,9 mkr]	Alt. I C 25, 30, 38, 57, 61, 63, 86, D 14, 18, 44, 46, 49, 50, 51	33	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 84 i brysselnomenklaturen
		61	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 85, 90 och 91 i brysselnomenklaturen
		6	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 87 i brysselnomenklaturen

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
Maskiner, apparater, mekaniska redskap, vapen	<i>Alt. II</i>	26	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 84 i bryssel-nomenklaturen
Fordon		13	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 87 i bryssel-nomenklaturen
Elektriska maskiner och apparater, el. materiel, instrument, ammunition		52	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 85, 90 och 91 i brysselnomenklaturen
Järn och stål		4	Partiprisindex för järnmanufaktur
Forskning och försök		5	Samma som för forskningsverksamhet vid fortifikationsförvaltningen och FOA
R 6 Marinen Fartygsbyggnader m.m. [122,0 mkr]	<i>C 60 Alt. I</i>		Samma som för anslagsgrupp R 5, alt. I
Fartygsskrov	<i>Alt. II</i>	21	Enligt specifikation nedan: 22 % Prisindex för fartygsplåt 44 % Partiprisindex för maskiner och transportmedel 34 % Produktivitetsreducerad index för genomsnittlig timförtjänst inom verkstadsindustrin
Maskiner, apparater, mekaniska redskap, vapen		36	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 84 i brysselnomenklaturen
Elektriska maskiner och apparater, el. materiel, instrument, ammunition		38	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 85, 90 och 91 i brysselnomenklaturen
Forskning och försök		5	Samma som för forskningsverksam-

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
R 7 Anskaffning av flygmateriel m.m. [932,8 mkr]	<i>Alt. I</i> B 18, C 83		het vid fortifikationsförvaltningen och FOA Samma som för anslagsgrupp R 5, alt. I
Flygplansskrov	<i>Alt. II</i>	35	Enligt specifikation nedan: 45 % Partiprisindex för gruv-, metall- och maskinindustrivaror] 35 % Produktivitetsreducerad index för genomsnittlig timförtjänst inom verkstadsindustrin 20 % Partiprisindex för maskiner och transportmedel
Maskiner, apparater, mekaniska redskap, vapen		20	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 84 i bryssel-nomenklaturen
Elektriska maskiner och apparater, el.materiel, instrument, ammunition		40	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 85, 90 och 91 i bryssel-nomenklaturen
Forskning och försök		5	Samma som för forskningsverksamhet vid fortifikationsförvaltningen och FOA
R 8 a Underhåll av tygmateriel m.m. vid armén och flygvapnet [215,6 mkr] Materiel, reservdelar	C 31, Del av C 84	45	Partiprisindex för gruv-, metall- och maskinindustrivaror
Löner, arbetarpersonal		15	Produktivitetsreducerad löneindex för tjänstemän (fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation)

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
Löner, tjänstemän		30	Produktivitetsreducerad löneindex för kollektivanställd arbetarpersonal (statens avtalsnämnd)
Övrigt		10	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
R 8 b			
Underhåll av fartyg m.m. [50,4 mkr]	C 62		
Materiel, reservdelar		25	Partiprisindex för gruv-, metall- och maskinindustrivaror
Löner, arbetarpersonal		50	Produktivitetsreducerad löneindex för kollektivavtalsanställd arbetarpersonal (statens avtalsnämnd)
Löner, tjänstemän		15	Produktivitetsreducerad löneindex för tjänstemän (fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation)
Övrigt		10	Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
R 9			
Viss forskningsverksamhet (vid fortifikationsförvaltningen och FOA samt militärhistorisk och försvarsmedicinsk forskning) [35,3 mkr]	B 7, D 13, 24, 73		
Materiel		30	Partiprisindex för varor, som hänför sig till kap. 85, 90 och 91 i brysselnomenklaturen
Löner		50	Produktivitetsreducerad löneindex för

Anslagsgrupp	Anslag i riksstaten för budgetåret 1963/64	Vikt %	Prisindexserie
Diverse		20	statstjänstemän (fastställes av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation) Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
<i>Investeringsanslag</i>			
Kapitalbudgeten [256,2 mkr]	Samtliga anslag utom anslagen till försvarets fabriksfond	100	Samma som för samtliga reservationsanslag

Anmärkningar beträffande uträkningen av de olika indexserierna i försvarsindex enligt ovanstående.

1. Den generella försvarsindex uträknas genom en sammanvägning av indextalen för samtliga ovanstående anslagsgrupper, d.v.s. F 1—F 4, R 1—R 9 samt kapitalbudgeten.
2. Indexserien avseende anslagen under driftbudgeten uträknas genom en sammanvägning av indextalen för anslagsgrupperna F 1—F 4, R 1—R 9.
3. Delindex 1. för samtliga anslag under driftbudgeten utom avlöningar till tjänstemän uträknas genom en sammanvägning av indextalen för F 1 b—F 4, R 1—R 9.
4. Delindex 2. för reservationsanslagen beräknas genom en sammanvägning av indextalen för R 1—R 9.
5. De fem olika hjälpindexerna utgöres direkt av resp. indextal för ovanstående anslagsgrupper.
  1. Armén: Anskaffning av tygmateriel och Marinen: Anskaffning av vapenmateriel m.m. (R 5)
  2. Marinen: Fartygsbyggnader m.m. (R 6)
  3. Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m.m. (R 7)
  4. Underhåll av tygmateriel (motsvarande) m.m. vid armén och flygvapnet (R 8 a).
  5. Underhåll av fartyg m.m. (R 8 b).

Bilaga 2

Förteckning över prisindexserier som skall utnyttjas vid beräkning av försvarsindex

I. Prisindexserier att fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av försvarets prisregleringsdelegation:

Anslagsgrupp	Prisindexserie som skall fastställas av Kungl. Maj:t % av gruppvikten	Innehåll
F 1 a	100	Samtliga till gruppen hänfödda anslag
F 1 c	93	Samtliga till gruppen hänfödda anslag utom den del av anslaget till familjebidrag som ansetts motsvara kostnad för bostadsbidrag
F 3	15	Traktamenten
F 4	32	Utgiftsposterna Avsättning till värdepapperskonto (räntor och avskrivningar) och Överskott att tillföras riksstatens driftbudget i staten för försvarets fastighetsfond
R 2 a	17	Traktamenten
R 2 b		Traktamenten
R 2 c		Traktamenten
R 3	100	Reabensin inom anslaget till drift och underhåll av flygmateriel
R 4 b	100	Samtliga till gruppen hänfödda anslag
R 8 a	15	Löner till tjänstemän (produktivitetsreducerad)
R 8 b	15	Löner till tjänstemän (produktivitetsreducerad)
R 9	50	Löner till tjänstemän (produktivitetsreducerad)

II. Prisindexserier som utarbetats oberoende av försvarsindex:

1. Löneindex för kollektivanställd personal (statens avtalsnämnd)
2. Produktivitetsreducerad löneindex för kollektivanställd personal
3. Partiprisindex för konsumtionsvarudelen av livsmedelsgrupperna I—III
4. Partiprisindex för bränsle (förutsättes senare bli utbytt mot en ny serie: partiprisindex för bränsle och lyse)
5. Partiprisindex för drivmedel
6. Partiprisindex för spånadsämnen och textilvaror (förutsättes senare bli utbytt mot en ny serie: partiprisindex för kläder och skor)
7. Partiprisindex för gruv-, metall- och maskinindustrivaror
8. Partiprisindex för järnmanufaktur
9. Partiprisindex för maskiner och transportmedel
10. Partiprisindex för varor som hänför sig till kapitel 84 i brysselnomenklaturen
11. Partiprisindex för varor som hänför sig till kapitel 85, 90 och 91 i brysselnomenklaturen
12. Partiprisindex för varor som hänför sig till kapitel 87 i brysselnomenklaturen
13. Konsumentprisindex för bränsle och lyse, inventarier och husgeråd samt diverse
14. Konsumentprisindex för bostad (exkl. bränsle och lyse)
15. Konsumentprisindex för bostad, bränsle och lyse
16. S.J persontrafiktaxeindex
17. S.J godstrafiktaxeindex
18. Byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex
19. Produktivitetsreducerad index för genomsnittlig timförtjänst inom verkstadsindustrin
20. Prisindex för fartygspålt (enskild prisserie ur partiprisindex)

INNEHALLSFÖRTECKNING

	Sid.
1. Översikt över framlagda förslag	2
2. Målsättning för krigsmakten	3
3. Rationaliseringsverksamhet och andra organisationsförändringar inom försvaret	8
4. Vissa förändringar beträffande personalstaterna vid armén	13
5. Vidareutbildning av tekniker- och mästarpersonal vid tygtekniska kåren m. m.	19
6. Ändrad utbildningsgång m. m. för reservofficerare vid kustartilleriet ...	24
7. Försvarets sjukvårdsförråd: Vissa flyttningkostnader m.m.	33
8. Reglering av prisstegringar	34
9. Värnpliktslånefonden	42
<i>Bilagor</i>	44